

3 1961

planinski vestnik

POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI

planinski vestnik 3 1961

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XVII | MAREC

VSEBINA:

TRIKOT V DOLGEM HRBTU Tone Skarja	97
PO ANGLEŠKIH IN ŠKOTSKIH GORAH Marjan Lipovšek	108
DVE PRECNICI ČEZ LOŠKO POGORJE France Planina	114
NEKAJ MISLI O TRENINGU PLEZALCEV Tone Jeglič	124
DISERTACIJA ZNANSTVENIKA ANATOLA LUCERNE Miran Marussig	125
PLANINSKO LENARJENJE Srečko Logar	127
ZVONČKI NA CBISKU Ludvik Zorzut	129
SLEDI NA GREBENU Andrej Habič	130
MLADI PIŠEJO	131
DRUŠTVENE NOVICE	133
IZ PLANINSKE LITERATURE	134
RAZGLED PO SVETU	136
NASLOVNA STRAN: Triglav z Velega polja - foto F. Premru	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza - urejuje ga uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto - po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.- (naročnina za inozemstvo din 800.-) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

Izšla je Lovšinova knjiga

GORSKI VODNIKI V JULIJSKIH ALPAH

Dobite jo v vseh knjigarnah in pri
PLANINSKI ZVEZI SLOVENIJE
Ljubljana, Dvorčakova 9, telefon 32-553
po din 1 800

Knjiga je tiskana na najboljšem
brezlesnem papirju in vezana v
celo platno z zaščitnim ovitkom.
Poleg zanimive vsebine vsebuje
še 24 umetniških fotografij,
70 dokumentarnih slik in naslovno
barvno fotografijo Triglava.

Naročite se na knjigo, ki bo obogatila
Vašo knjižnico

VELETRGOVINA

PREHRANA

EKSPORT

IMPORT

LJUBLJANA, KERSNIKOVA ULICA 2

- SE PRIPOROČA
- VSEM PLANINCEM,
- KATERIM NUDI V
- SVOJI SAMOPOSTREŽNI
- TRGOVINI-VSO
- PREHRANO, PRIMERNO
- ZA TURISTA

Trikot v Dolgem hrbtu

TONE SKARJA

Se enkrat zažare v soncu rdeče strehe nad nama, potem vso steno ovije mrak. Razbijava po drobni polički in jo ravnava. Kaj prida ne bo, vendar spati je le treba. Še nekaj klinov, da se znebiva ropotije, v klin streme za noge in postelja je nared.

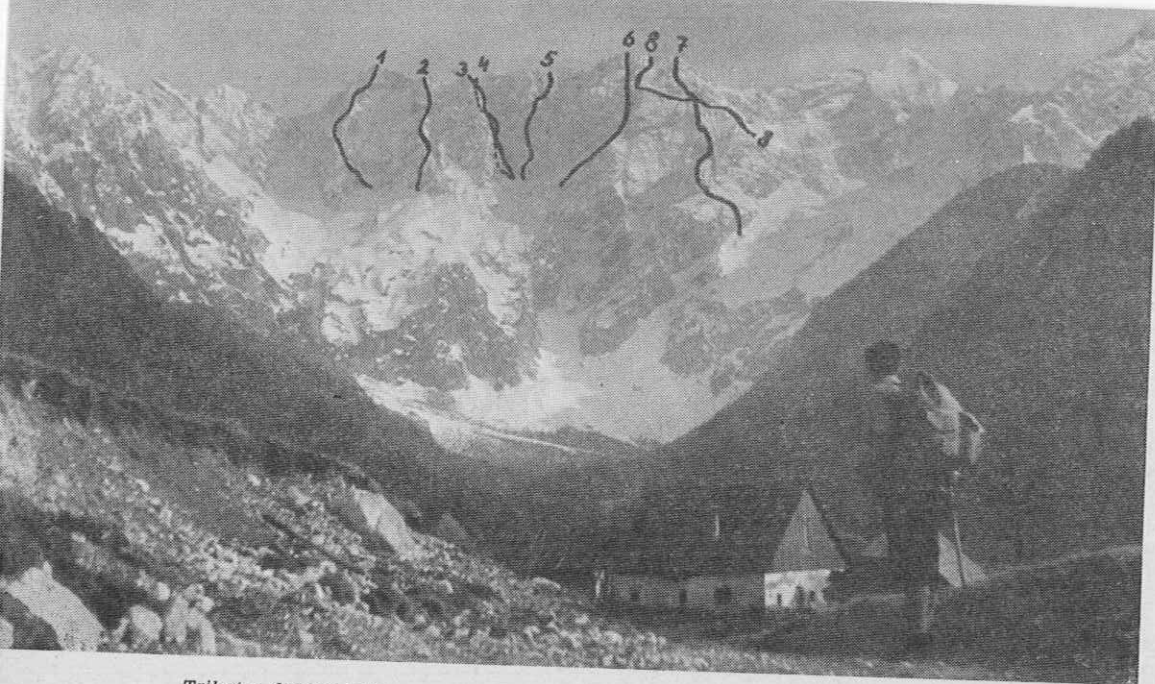
Veliki voz je že nad Koroško Babo, ko se zbudim. Mraz je, polnoč je že minila. Zaposneli turist vozi proti meji, na vsakem ovinku posveti snop žarkov v Ravensko Kočno. Jezersko je razsvetljeno, domišljija mi lahko pričara glasbo skozi okna Kazina. Češke kočice ni videti, le stezice se belijo v gozdu. Nekje na levi žubori voda. Pod nama odbija mrzlo svetlobo zvezd ogromno snežišče. Zdi se mi kot velika pahljača, ki se ji rep izgublja v grapo nad Žrelom.

Kot na filmskem platnu se mi zvrste v spominu dogodki prejšnjega dne. Navpična, ledena rez, ki je držala čez globoko prečno razpoko, nato star klin na koncu vstopne police in skrb, če morda stena že ni preplezana. V navpični zajedi sva postala spet dobre volje, nobenih starih klinov ni, nobenega sledu, da bi že kdo do sem prodril. Veselila sva se, ko nama je skozi gladek raz pomagal rov, razočarana sva bila, ko naju je sredi previsov porinil na dan. Skozi vse to vidim Edov prepoteni obraz, ko tovari težki nahrbtnik. Vse mogoče imava s sabo, računava na tri dni plezarije in le rahlo upava, da bova v dveh dneh preko. Zajeda, visoka skoraj za dva raztežaja, nam je povzročila dosti sitnosti. Nikjer ni bilo mesta za varovališče, morala sva se zamenjati viseč na klinih. Nato sva prestopila na raz. Še neuspel poskus, da bi se prebila v levo zajedo, spust po vrvi nazaj na stojišče in na jasnem sva si bila, da jutri še ne bova zunaj. Bivak!

Danilo se je neskončno počasi. Znova in znova naju je stresalo in vetrič je ponehal šele, ko je sonce pozlatilo vrh Dolgega hrbta. Pri odpravljanju sva bila počasna; ničesar nisva mogla položiti na skalo, vse je bilo treba takoj pripeti na klin ali vrv.

Po včerajšnjem poskusu nama je ostala ena sama možnost: na desno in čez previs v zajedo. Šlo je celo laže, kot sem pričakoval. Klini in stremena, nato kratek počitek. Nad mano se zajedata stisne. Leva stena se pretvori v žmulo, desna pa je bela in gladka ko steklo. Tudi poskus z zagozdo propade. Bova obrnila zaradi dveh metrov? Vest mi ni čisto mirna, ko v žepu poiščem sveder. Še nikoli ga nisem uporabljal, vendar tu ne vidim drugega izhoda. Mogoče bi šlo z izredno veliko zagozdo, toda take v najini zalogi nimava.

Četrť ure kasneje že visim v stremenu. Zgoraj prime ozka zagozda, spet klin in streme, nato se zajedata položi v žlebič. Preden se konča v strehi, prečim

Trikot v dolgem hrbtu

za majhno lusko. Sicer se maje, vendar bo držala, če bom miren. Položaj ni udoben in še manj varen. Sedim na skalni konici, eno nogo imam zataknjeno v razpoki, z drugo pa pozvanjam nad snežiščem. Za varovanje zabijem tri kline po centimeter globoko, vendar se jih ne upam preskusiti.

Edo se muči z nahrbtnikom. Pomožna vrstica je pretanka, da bi lahko nahrbtnik vlekla z njo. Ne zaupava ji, čeprav je pri preizkusu zdržala trikrat več. Kaj, če se kam zatakne in pretrga? Tu nahrbtnika ne bi mogla kar enostavno pobrati.

Klici. Najprej misliva, da ne veljajo nama, potem pa le zagledava dve piki, ki se komaj opazno premikata po snegu proti steni. Zdi se, da sta Jožica in Marko v skrbeh za naju. Predaleč sta še, ne razumeva jih, pa to niti ni važno. Nisva več sama v boju s to odurno steno. Prijatelja sta tu, bodrita naju, svetujeta. Če nama bo šlo kaj narobe, ne bo treba viseti na vrvi tako dolgo, da bodo kosti same zletele v sneg.

Grem še malo proti levi v zajedo. Dolg klin se pogrezne v ilovico, vendar se zanesem nanj. Uživaško plezanje se konča pod žmulastim previsom. Ozka poklina ga prereže. Klin in še eden, oba zanič. Zvit sem v klopčič. Stojim na obeh klinih, ki se majeta. Zgoraj gladka zajeda. Živo mi stopi pred oči lijak v planjavski Glavi. Položaj je enak, le da je tu varovanje slabše.

S težavo se prerinem nekaj metrov po zajedi, nato gre prvi klin v špranjo, za njim drugi, tretji in še in še. Zajede je vedno manj in ko se zadnji žlebič izgubi v previsu, prečim pod njim v plošče. Kakšen zrak! Karkoli spustim, se ne dotakne stene. Žal ni časa za zabavo. Z dvema klinoma dosežem neizrazito poč in po nekaj metrih pristanem na vrhu bolvana. Tu bo varovališče, toda kam zabiti klin? Nad mano same plošče, vse je izgajeno. Spet poje sveder, bel prah polzi po plošči kot miniaturni plaz. Streme, nato zgoraj najdem plitvo razpoko. Oba klina bosta že držala.

Kam sedaj? Tu ni izgovorov, ni očitkov vesti. Z dvema svedrovcema pridobim višino. Odstopiti morava od načrta. Sklenila sva, da se bova držala

*Severna stena Dolgega
hrbta: Smer v trikotu
(pogled z Vodin).
S krožcema sta
označena bivaka,
s križcem pa vrh
Dolgega hrbta*

najnaravnejše smeri in uporabljala sveder le, če druge možnosti ne bo. Proti levi drže gladke plošče brez najmanjše razčlembe ali razpoke, navzgor pa pelje kot ozka lestvica drobna zajedica sredi neprehodnega sveta. Drobne razčlembe, ki jih tu nisva pričakovala, naju hitro vodijo kvišku. Stojišče pa je tako, kot so vsa tu, imenovati bi se moralo visišče.

Privoščiva si konservo limonadnega soka, prvo tekočino, odkar sva včeraj zjutraj zapustila Češko kočo. Za vsakega je le kozarec, vendar se čutiva spet sveža in razpoložena.

Dobra volja naju mine, ko ugibava nadaljevanje. Po kratki, krušljivi poklinici dosežem rumeno, rahlo previsno ploščo, za katero slutiva lažji svet. Komaj lovim ravnotežje na neznatnih oprimkih, nato tudi teh zmanjka. Potni prsti zaman tipajo za rešilno bilko, srce mi razbija, postaja mi vroče. Ozrem se. Daleč pod mano dva slaba klina v krušljivi skali, nato zaskrbljen prijatelj obraz, potem nič, le daleč spodaj reži krajna poč. Mar je bil res ves trud zaman? Moram res čakati trenutka, ko mi bodo prsti popustili in se bom pogreznil v globino? Pod nogo se mi odkruši kamen. Vedno manjši je, sekund ne štejem.

Pogled v krajno poč

Potem eksplodira ko granata in ko se prah poleže, zaslišim pok in vršanje drobcev. Se bo tudi najin vzpon končal na tistih položnih ploščah?

Ne se vdati, ne! Skrčim se, tako se mi prsti bolje zagrebejo v rumeno pečino. Potem zataknem klin za drobno lusko. Dvakrat udarim s kladivom, luska se premakne.

»Je kaj vreden,« upa Edo.

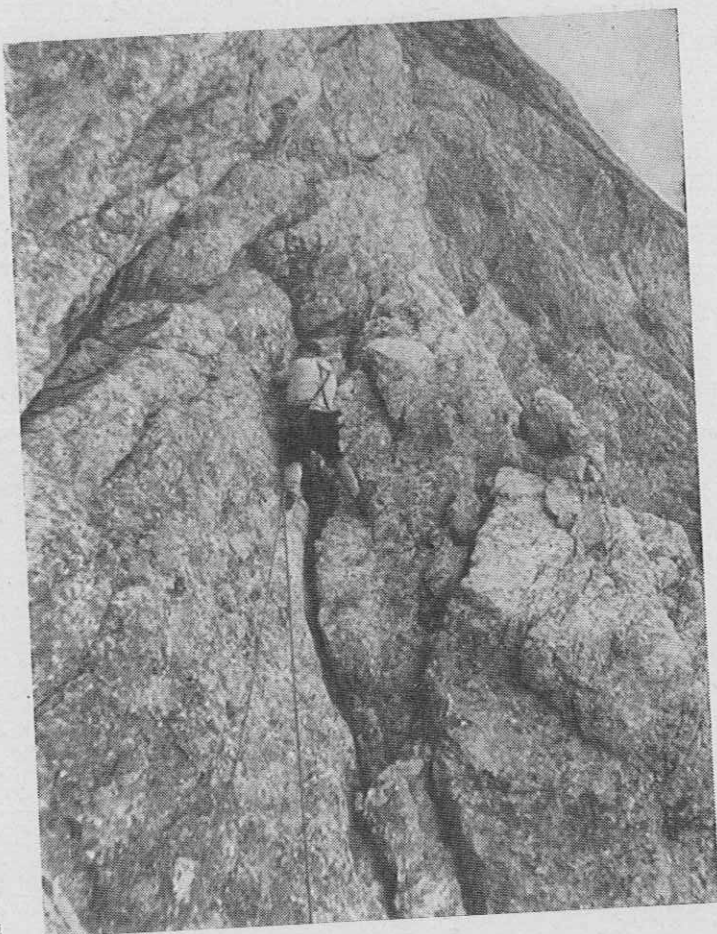
»Je, 150 dinarjev!« Nato zabijem še enega, uspeh je enak. Šele tretji prime toliko, da se lahko zravnam.

»Rahlo popuščaj!« Gram za gramom teže prenašam proti desni. Skala me odbija, lovim ravnotežje kot vrvohodec.

Razbijam po klinu, ki noče v razpoko. Ves je že skrivljen, končno pa le odneha. Nad njim zabijem še dva, še malo in dosegel bom polico. Vpnem streme in se potegnem kvišku. Kakšno razočaranje! Namesto police so tu le strme plošče. Komaj se skopljem preko roba. Kamor pogledam, nikjer stojišča. V kot zabijem dva klina in se obesim nanju. Z močmi sem pri kraju. Pot mi curkoma lije po obrazu, v ustih me žge. Še pred nekaj minutami sem se lahko boril s skalo, sedaj se pa skoraj še ganiti ne morem. Imam občutek, da sem prazen, da mi nekaj velikega manjka. Zdi se mi, da je stena zahtevala od mene več, kot bi lahko storil. Nobena čaša se ne da natočiti preko roba.

Prosim prijatelja, naj še malo počaka s plezanjem. Naslanjam glavo na skalo in skušam pozabiti na vse. Ustnice imam razpokane in vnete, komaj jih premikam.

Rad bi pomagal Edu v prečnici, pa sem preslab. Za ravnotežje mu pomaga streme v levem klinu in tako se kljub nahrbtniku pregoljufa okrog plošče.

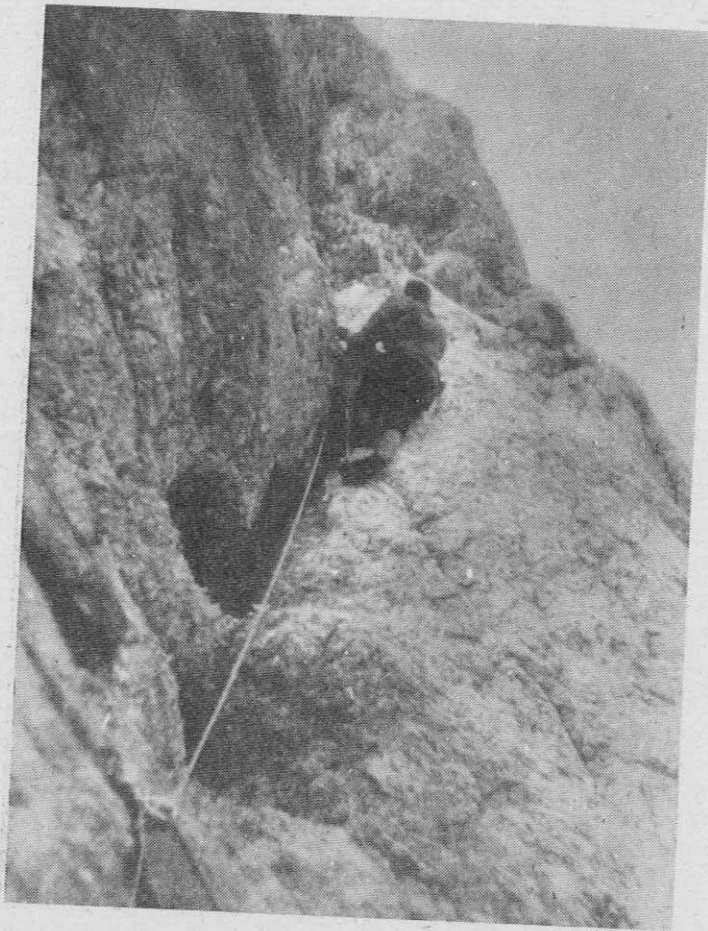
V počit

Če bi padel, ga ne bi mogel potegniti nazaj h klinu. Nimam moči, da bi vlekel kaj več kot samo prazne vrvi.

Sonce je le še za moža visoko, ko sva skupaj. Na razpolago imava še pol ure dneva sredi previsov, kjer vsak raztežaj traja po več ur. Ogledujeva si možnosti za jutri. Proti levi je nekaj stropov, ki pa se hitro porazgube v krušljivih ploščah. Navzgor se zažira v raz izredno krušljiva, previsna zarez. Razpok ni. Desno nad nama pa zapira plošče dvojni previs. Če bo sploh kje šlo, potem bo šlo tu čez.

Edo si za bivak zavrta v plošče svedrovec, oba ne moreva biti skupaj. Mračni se, ko sva s pripravami gotova. Tega bivaka se bojim. Visiva v stremenih, med hrbet in ploščo obesiva vrvi. Izprazniva še eno konservo limoninega soka. Škatla dva metra odskakuje po ploščah, nato utihne. Šele dolgo nato nama odmev v grapi pove, da je prosti padec končan. Nehote še enkrat pregledava kline.

Že tretjič je satelit obkrožil zemljo, midva pa še nisva zaspala niti za trenutek. Ta svetla točka, ki vsaki dve uri primiglja izza Julijcev, je vse, kar nama krajša noč. Ne govoriva dosti, preveč naju bole ustnice. To je prva noč

V zajedi

v gorah, ko mi mirovanje in hlad v bivaku nista zmanjšala poželenja po pijači. Imava še cel liter tekočine s sabo, toda kdo ve, kaj bo jutri. Od snežišča sem priplava glas žuboreče vode. Tantalove muke.

Dani se, ko se zbudim. Ne spominjam se, kdaj sem se pogreznil v podzavest, moralo je biti enkrat po polnoči. Pretemno je še, da bi se odpravila. Edo me krmi s suhimi slivami, tako vsaj malo izgine tisti kisli okus belega lepila, ki se nabira v ustih. Nato popijeva vsak kozarec vode. Pobožno srkava kapljico za kapljico. Božanski užitek, ko hladna tekočina polzi po vročičnem grlu. Ko sta kozarca prazna, šele začitiva pravo žejo. Toda Edo pravi, da bova ostanek popila šele, ko prideva iz najtežjega.

Plešem kot mačka okrog vrele kaše. Še enkrat sem hotel v prečnico, zvabila me je zareza v razu, pa nikjer nisem mogel niti vstopiti. Že drugič zlezem čez plošče pod previs. Ne vem, zakaj me ravno ta dvojni prag tako odbija, čeprav drugje sploh ne bova prišla preko. Še malo oklevam, nato me Edo nahruli in res mi ne kaže drugega, kot vstopiti. Sedaj še nazaj ne morem več.

Kotu, kjer bi se sicer najlepše plezalo, se izognem v velikem loku. Tam čepi na ploščah, podprt z nekaj ovalnimi kamenčki, pravi Damoklejev meč

v obliki enotonskega bloka. Deset metrov pod njim je bil najin bivak, vendar sva bila sinoči preveč utrujena, da bi naju mogla res vsaka stvar zanimati.

Blok obplezam čez previs daleč ob desni, nato po ploščah prečim nazaj v levo. Usta so suha in pozabil sem že, da sem sploh kdaj pil. Zgornji previs je težji, kot je bil videti iz bivaka. Gladka, previsna plošča; stopov in oprimkov ni. Spet vrtam. V drobno uho vpnem dve stremeni, za vsako nogo eno. Vrtanje je dolgočasno delo, zato hočem naslednji svedrovec zabiti čim višje. V stremenih stojim tako visoko, da mi je klin nekje pri kolenih. S težavo lovim ravnotežje, ko se sveder počasi zajeda v skalo.

Ne vem, kaj se je zgodilo: naenkrat visim z glavo navzdol, noga me zaboli. Kot v preblisku vidim nekaj predmetov, ki zapuste moje žepe in se zapeljejo čez plošče v globino. Gotovo je tudi bratov nož med njimi; pa tako sem mu obljubljal, da ga bom čuval. Nesreča, tako pravijo, ne pride nikoli sama. Le sveder še vedno držim v roki.

»Popusti!«, pravim Edu v dobri veri, da me vrv drži na klinu. Rad bi dosegel plošče, kjer bi se spet obrnil.

»Stoj, Stoj!« Moral bi si položaj boljše ogledati. Leva noga mi je ostala v stremenu in sedaj visim na njej. S težavo jo izmotam.

»Spusti me!« Po zraku se pripeljem na plošče. Noga me boli, počivam. Dovolj mi je plezanja, dovolj vsega. Rad bi bil na toplem, v koči, rad bi pil, rad bi doživel nekaj, kar bi mi izbrisalo iz spomina te rumene, previsne plošče, vso to prekleto steno, ki ji noče in noče biti konca.

Moram naprej, tu se ne moreva zamenjati. Noga me še boli, vendar je že uporabna. Stopim v streme. Luknjo zvrtam pol metra pod prejšnjo, šola je bila dobra. Vrtanje se mi je zamerilo. Niham levo in desno, iščem razpoko, oprimek. Zastonj, ničesar ni. Moram hitro izplezati, sicer mi bo noga popustila. Nad previsom otipam plitvo jamico. Sedaj ali nikoli!

»Popuščaj!«

Poženem se kvišku, prsti se zažro v edino razčlembo, z nogo praskam po krušljivem robu. Prijem popušča, vendar noga le najde oporo, ki se ne odluči takoj od stene, in s ponovnim sunkom prenesem težišče čez rob.

Med šumenjem v glavi in razbijanjem srca slišim, kako mi Edo v eni sapi obljublja vso preostalo zalogo vode in prosi, naj zabijem klin. Splazim se po strmih ploščah do kota in ko dva klina čepita do ušes v prsteni špranji, se počutim varnega.

To je trinajsti raztežaj v smeri, vendar upava, da je ena nezgoda dovolj. Ko pa je Edo že skoraj pri meni, se mu utrga z dvojno težo obremenjeno in nerodno vpeto streme. Poškodb ni, za strah sva že imuna, tako da razen neznatne materialne škode ni posledic.

Ta previs je užejal tudi prijatelja, zato skleneva kompromis. Vodo si bova delila na pol kot doslej, vodil bo Edo, ker kaže, da je moja noga v gležnju pretegnjena, nahrbtnik pa seveda pripada meni; na srečo sva že precej klinov pustila v steni.

Vsak en požirek, potem se Edo loti plošč. Po mačje se vzpenja pod previs, nato preči v desno. Tu je previs najnižji, malo pred tem pa se plošče obesijo navpično navzdol. S stojišča ne vidim dobro, po Edovem obnašanju pa sodim, da mu gre za nohte.

»Pazi!«

Saj res. Radoveden sem, če je Edo mene tudi tako slabo varoval kot sedaj jaz njega. Pomirim si vest s tem, da bo že nekako zlezal čez.

Zabija klin. Najprej nekaj plahih udarcev, ko pa prične klin zveneti vedno višje, poje kladivo kot v kovačnici. Tako, sedaj bo že šlo. Na rob previsa še en klin, potem mi izgine izpred oči. Vrv teče vedno hitreje, po dolgem času mislim spet na zmago in ne samo na izsušeno grlo.

»Naprej!«

En klin izbijem, drugi se pa samo zvija, špranja ga ne izpusti. Kaj bi se mučil, saj imava še dovolj železja. V previsu spet preklinjam. Ne vem, kdo je kriv, da klin ne gre ven, ali Edovo zabijanje ali moja utrujenost.

Po poldrugem dnevu spet lahko pošteno stojiva. Sicer udobje še ni popolno, vendar svet že kaže na bolje. Grem na ogled po nagnjeni, gladki polici proti levi. Obidem velik, prislonjen blok, pogledam navzgor in obrnem. Tu ni kaj iskati. Previsna, črnorumeni plošča, vsa načičkana z majavimi luskeci, zapira polico po vsej dolžini, nad ploščo pa se košatijo rdeče strehe. Preko teh streh sva želela izpeljati smer, upala sva, da bo skala podobna tisti v Koglu. No, grdo sva se prevarala, poiskati morava kaj bolj poštenega.

»Prišel, videl, obrnil!« se norčuje Edo. Poslednjo vodo — dva kozarca je je — si razdeliva, minuto nato sva spet žejna. Edo me posiljuje s čokolado; nekaj govori o kalorijah, medtem ko meni roji po glavi le še voda. Ne smem se mu zameriti, vzamem pol tablice. Ne gre mi ravno v slast, po ustih se mi vleče, kot bi jedel asfalt. K vragu s tem! Vržem preostali dve rebrci kar se da na skrivaj v globino. Toda — ves trud je bil zaman.

»Kaj ga pa sedaj še ti tu nekaj . . .?!«, zavpije Edo. Najbrž je nameraval reči še kaj hudega, pa se mu — kot vse kaže — zasmilim in nazadnje se mi še celo opraviči. Kaj bi tisto, čokolade sem se pa le rešil.

Ko prečka plošče, nekaj godrnja, češ da bi se tu moji dolgi kraki bolje obnesli od njegovih, toda sedajle se za svojo osebo bolje počutim na zadnjem koncu vrvi skupaj z nahrbtnikom, zato se delam gluhega. Na oni strani glasno premišljuje, v katero poč naj bi šel, odgovarjam le z »da« ali »ne«. Najraje vidim, da me pusti pri miru, dovolj mi je že vsega, želim si samo vode.

Požene se v ničesar obetajočo poč ravno nasproti mojega stojišča. Pleza tako, da se moram zdramiti iz otopenosti. Premetava se levo in desno, kot bi bil na treningu v Močilniku, ne pa že tretji dan v steni.

»Skala kot v Koglu, uživaška plezarija!«, slišim navdušenega prijatelja. Rad bi ga vprašal, če je tudi kaj vode, pa mu nočem kvariti veselja. Vrvi tečejo čez plošče in navzgor kot žice daljnovoda. Sploh je na pogled vse precej divje in padec bi bil precej grd, toda Edo, še preden mi moja izsušena domišljija naslika ostalo, zavpije:

»Izbijaj!«

Zares se trudim, da bi popravil slab vtis zaradi izbijanja v prejšnjem raztežaju, razbijam skalo, udriham po klinu, da se ves krivi, pa se ne premakne niti za milimeter. Zdi se, da so se vsi klini zarotili proti meni. Tolažim se, da pametnejši odneha, ga zatolčem do ušesa nazaj v skalo in se odpravim čez plati. Precej me daje v poč, vendar zatrdim Edu, ko me vpraša za mnenje, da se mi zdi prav lepa. Saj najbrž tudi je, le da sem izgubil smisel menda za vse, če izvzamem vodo in druge take pobožne želje.

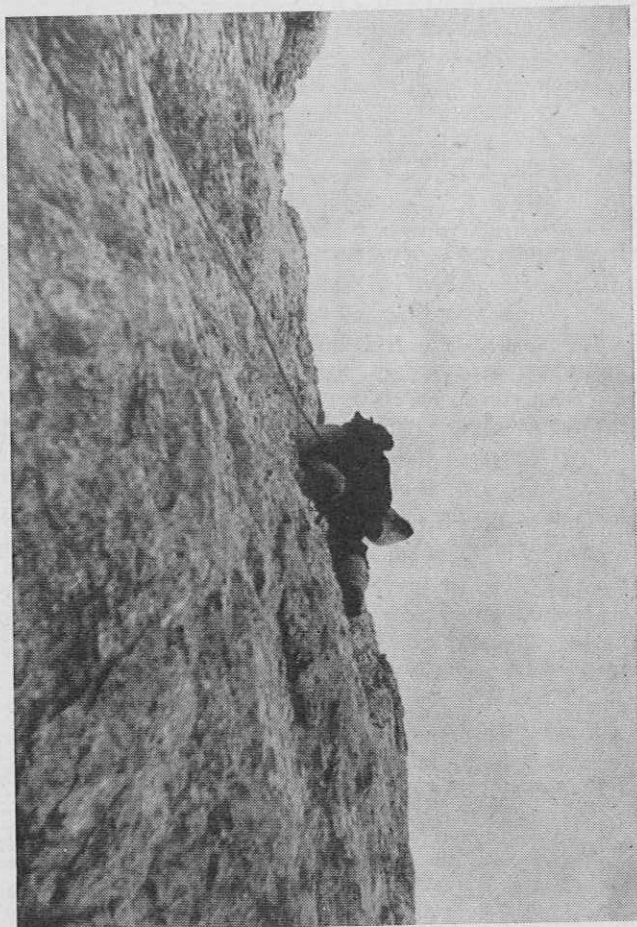
Stojiva na robu ogromne luske, od stene jo loči strm, rdeč žleb. Edo mi pripoveduje, da je nekoliko nižje opazil v steni luknjo. Potem spleza k njej.

»Je kaj snega?«

»Nič, le nekaj blata.«

»Je mokro?«

»Menda ne boš jedel blata?«

Plošče – zadnje težko mesto

»Seveda ne...« Potem sem raje tiho. Če ni snega, kaj bi še govoril.

»Grem nazaj, potegni vrv..., čakaj... Voda, voda, voda...!« Zdi se mi, da sem ob tem glasu ohromel. Vedel sem, da je res, Edo me ne bi hotel tako potegniti. Popuščal sem mu vrv, lezel je v nekak strm rov. Nato sem ga vlekel ven in ko je plezal proti meni, sem gledal čutarico v njegovi roki.

»Pazi, da se ne spodtakneš!«, sem rekel in zamižal ob strašnem prividu, kako čutarica leti v krajno poč bele pahljače.

Ko sem jo odstavil, je bila prazna, mene pa je bolelo grlo, voda je bila ledenomrzla.

Oba sva se spustila do odprtine. Rov je bil ozek in strm; ko sem se splazil skozenj, se mi je posipalo kamenje in drselo v vodo. Da je le ne bi zasul! Strah je bil odveč; med natakanjem so se oči privadile temi in opazil sem, da je dno vodnjaka prebito. Spodnjega dna nisem videl, pogled se je izgubil v neotipljivi, črni globini. Tu bi z nekoliko nerodnosti človek mimogrede utonil. Na to ugotovitev sva napravila še nekaj dobrih vicev – vsaj nama so se zdeli dobri – o utopljenjih sredi navpične stene.

Še nekajkrat sva napolnila in spet izpraznila čutarico. Bil sem kot prerojen. Spet sem lahko jedel, govoril, mislil. Sem sva postavila možica, boljšega kraja se res nisva mogla spomniti.

Od nekod z vrha stene se oglašajo prijatelji. Že prej sva jih slišala, vendar nisva imela niti volje niti glasu za razgovore na večje razdalje. Ustrašila sva se, da nama ne bi kdo nakopal reševalcev na glavo, ker se ne oglasiva. Sedaj pa lahko spet vpijeva, kar se da.

Rdeči žleb se je z lusko vred končal pod zaprtim kaminom. Škoda, smer bi lepše potekala, če bi bil prehoden, tako pa se je Edo odločil za ozko poč, ki se je stvorila v ploščah na desni strani. Upava, da je to zadnje težko mesto.

V poču spet pustim tri kline, toda vse odtehta gotovost, da bova še danes zunaj in da naju tudi žeja ne bo ugonobila. Spet žvižgava in brundava »Patricijo« kot prvi dan, pozneje sva le še klela.

Kaj res še ne bo konca? Širok, krušljiv in previsen kamin, ves obraščen z mastnimi algami, nama zapre pot. Spet je desna stena tista, ki nama ponudi roko. Čeznjo se Edo speha po strmem žlebiču, vmes pa odžvižga tik mimo moje glave najmanj za cent kamnov lepo drug za drugim v globino.

»Naprej!« Sledim vrvi, ki pelje nekam za rob.

»Pazi!«, zaslišim z vrha, vendar nekoliko pozno, kajti obenem se dan spremeni v noč, ki jo razsvetli le nekaj svetlih utrinkov. Sicer kmalu pridem k sebi, toda brez škode ne gre. Kapa je hitro polna krvi in še dva robca namočim, preden grem lahko naprej. Še dobro, da je lobanja cela; kot že nekajkrat, je tudi sedajle dokazala lepo trdoto.

Z Edom se sporazumeva, da je kamen sprožila vrv, napraviva vsak nekaj požirkov in jo ubereva po rebbru nad kaminasto grapo navzgor. Sonce žge, postajava lena. Znajdeva se na vrhu stolpa. Treba bo navzdol, prej pa še pokadiva cigareti iz Edove zaloge.

Na vrhu stene zagledava Pavleta. Odhiti po ostale. Sestopiva za tretjino raztežaja v škrbino. Možic stoji tu; pozneje izveva, da se je do sem spustil Mihol, ko je iskal stik z nama. Ovire ni res nobene več. Lahko bi tekla, pa sva preveč utrujena. Tovariši nama gredo nasproti: Jožica, Mihol, Pavle, Marko. Stiski rok in vse, kar spada zraven.

Skupaj dosežemo greben. Ni nama treba misliti na ničesar, v trenutku sva rešena vrvi, železja, nahrbtnika. Vsega je konec, postanem strašno utrujen in prvič od zjutraj me zaboli noga. Nato pijeva limonado, slatino, medico, samo pijeva...

Šepam za Jožico in Edom čez skalno planjavo Podov. Oni trije so že odhiteli z najino ropotijo naprej, še danes gredo v dolino. Čez nebo se vlečejo pernat oblaki, vrhovi so dobili temne kape. Nocoj bo deževalo. Vseeno mi je, vem le, da sva spet med ljudmi, sredi življenja. Toplo mi postane pri srcu, ko poslušam škrtanje korakov pred sabo. Nocoj ne bom spal v stremenih.

TEHNIČNI DEL:

Trikot Dolgega hrbta je samostojna stena, vrinjena med severni steber Štruce in glavni masiv Dolgega hrbta. Bil je že pred vojno znan problem, vendar je imel — kolikor mi je znano — razen dveh poskusov v glavnem mir pred plezalci. Najbrž je temu pripomogla precejšnja odmaknjenost od planinskih koč in poti, prva leta po vojni pa tudi neposredna bližina meje in s tem zvezane neprijetnosti.

Poleti 1928 je v steno vstopil Janez Gregorin skupno z Maksom Igličem in Avgustom Vončino. Ni znano, kje točno so vstopili niti kako visoko so prišli.

Nekako v sredini tridesetih let je v trikot vstopil Cene Malovrh s soplezalcem (čas in soplezalec mi nista znana). Naj citiram odstavek iz njegovega članka v Planinskem vestniku:

»Smer, ki bi bila mogoča, se prične v prostrani lopi tik pod iztekom globoke temne grape, katera loči Dolgi hrbet od zahodnega stolpa Štruce. Že koj spodaj se navpična naklonina menjava s previsi. Okoliščina bi sama po sebi ne bila važna, ako ne bi bila skala tako neusmiljeno zglajena. Še huje je v srednjem delu smeri. Iz stolpa Štruce sem videl, da se razčlemba tu omeji na dobesedno nezatne okrhke. Ves masiv je izredno kompakten, žmulast in mestoma spolzek. Pravi monolit.«

Po njegovem opisu sodeč sta z vzponom pričela v votlini, kakih 50 m levo od najnižje točke stene. Verjetno sta prišla visoko kakih 60—80 m, ker se pozneje teren spet nekoliko položi, prehaja v žleb in po njem v rov, kar bi Malovrh, če bi do tja prišla (višina 100 m), verjetno v članku omenil. Obrnila sta zaradi pomanjkanja časa in materiala.

O povojnih poskusih v trikotu, kolikor so bili, mi ni ničesar znanega. Z Edom sva si bodočo smer zamislila med zimskim ogledovanjem in jo konec letošnjega avgusta v treh dneh preplezala. V osrednjem delu je to praktično edina možnost, vsaka druga varianta bi terjala brez števila svedrovcev. Vprašanje pa je, če so krušljive strehe, ki zgoraj zapirajo osrednji del, sploh preplezljive. V zgornjem delu poteka smer nekoliko proti desni, kar bi bilo deloma mogoče popraviti brez znatnih dodatnih težav. To prepuščava ponavljalcem.

V smeri sva naletela na nekaj mest, kjer bi brez pomoči svedra ne mogla več dalje; še celo vrtni se ne bi mogla brez vrtnja. V primeri z ostalimi je to v Kamniških Alpah najtežja smer. Po detajlih in kot celota prekaša po težavnosti centralni steber Rzenika, centralni steber Dedca in planjavsko Glavo. V splošnem je plezanje mešanica prostega in tehničnega plezanja, vendar so najtežja mesta preplezljiva le prosto. Značilno za osrednji del je nepretrgoma napeto plezanje brez lažjih odstavkov, s slabimi stojišči in včasih problematičnim varovanjem. V celoti je pri 500 m visoki steni rezervirano za V in VI dobrih 300 m višine. Skala je razmeroma trdna in zglajena, krušljiva in razčlenjena je le v zadnji tretjini stene in deloma v spodnjem delu. Orientacija je nekoliko težavnejša le v zgornjem, lažjem delu stene.

OPIS: Smer v Trikotu (severna stena Dolgega hrbta)

Smer poteka v značilni steni oblike trikota ali zagozde, ki je vrinjena med glavni masiv Dolgega hrbta in severni steber Štruce.

Vstop 30 m levo od najnižje točke raza. Po polici 1 raztežaj do njenega konca (k). 4 m navzgor (k) na poličko, prestop desno in 1 raztežaj po zajedi. Levo navzgor preko plati v žleb in desno skozi okno v rov. Po njem, skozi zadnje okno desno ven (k), in 15 m desno navzgor na dobro stojišče. 1 raztežaj po žlebu pod zajedo, 50 m po njej (na sredini kamin) in levo na raz (vrh podstavka, 1. bivak).

Desno ter čez previs v zajedo (V+), po njej in čez ploščo (k) ter po žlebiču do zaključka zajede (k). Prečnica levo za majhno lusko (slabo varovališče) v levo zajedo. Po njej, čez previs (VI+), in po zajedi do konca, prestop desno okoli roba (k), nato po kratki poklini na vrh bolvana (k). 6 m rahlo levo navzgor čez ploščo (2k), prestop levo okoli roba in rahlo desno navzgor v smeri razčlemb. V smeri pokline in čez rumeno ploščo (2k, VI+) na slabo varovališče v ploščah (k, levo gladek previs, 2. bivak). Po ploščah, ki jih prekinjajo previsi (7k, 1 mesto VI+), poldrugi raztežaj na poličko (k).

Desno 10 m čez plošče, po počki (IV) in desno na varovališče pri veliki luski (10 m) nižje globoka votlina z vodo, pri vhodu močic s podpisimi. Za lusko navzgor 15 m na varovališče v zaprtem kaminu. Desno navzgor po počki v gladkih ploščah (3k, IV+) in desno okrog vogala v dno krušljivega kamina. Desno po strmem žlebu in naravnost navzgor dva raztežaja po desnem rebri kaminaste grape na stolp. Sestop 10 m levo v škrbino (močic) in 2 raztežaja po lahkem pečevju na rob stene.

Ocena: VI, VI+. Višina stene 500 m; čas plezanja 30 ur, za ponavljalce 15—20 ur. V smeri pustila okrog 30 klinov, od tega vseh 7 svedrovcev.

Dostop: Iz Češke kočice po poti skozi Žrelo in desno navzgor po grapi, melišču in velikem pahljačastem snežišču pod Trikot, — 2 uri. Isti dostop tudi za Smer Saša Kamenjeva.

Sestop: po poti proti desni čez vrh Dolgega hrbta na Mlinarsko sedlo ter v Češko kočico ali na Kokrško sedlo, — povsod 1½ ure.

Prva plezala od 26. do 28. avgusta 1960 Edo Pišler in Tone Škarja, člana AO Kamnik.

Po angleških in škotskih gorah

MARJAN LIPOVSEK

Spet je prišlo povabilo iz Anglije. Za otok Skye na severnem Škotskem in za Lake District v severozahodni Angliji.

Neke nedelje zjutraj, ko se je mesec maj že bližal koncu, sem se zbudil okrog osmih zjutraj v ekspresnem vlaku London—Glasgow. Po planoti, kjer so se pasle ovce in krave, je valovila megla. Gole, s travo porasle so bile plitve doline. Drevesa so stala le ob potokih, ki so se vili med majhnimi gručami brez in jesenov. Potem so se prikazali malo gostejši gozdovi, kakor umetno nasajeni — smreke in jelke.

Z dveurno zamudo sem prišel v Glasgow, čemur so se Škoti zelo čudili. Zamudi namreč, pri običajni točnosti angleških železnic. Progo so nekaj popravljali in elektrificirali. Zato na postaji vlaka nihče ni več pričakoval. Morda so mislili, da ga sploh ne bo ali pa, da je krenil drugam. Tudi moji znanci me niso več čakali in na velikanski postaji dvomilijonskega mesta sem se počutil nekam izgubljenega. Pa se je le izza nekega kioska prismejala Pat in malo nato sem bil že v avtu in na poti na Skye.

Bili smo trije. Eddie, njegova hčerka Patricia ali na kratko — Pat — in jaz. Še v Ljubljani sva se z Eddijem pogovarjala o plezanju na daljnem škotskem otoku. Radovedno sem motril svoja prijatelja, kako se bosta kaj obnesla v skalah. Pa tudi sam sem odhajal v nov svet, v granit, ki sem se ga iz Walesa spominjal, a v plezanju premalo preizkusil.

Cesta je držala na severozahod ob dolgem, lijastem izlivu reke Clyde v morje. Da, cesta, kakšna cesta in vse te ceste na Britanskem otoku, kako urejene, kako držane! Saj — praktično povedano — je tu asfaltiran vsak kolo-voz. Čez kakšne samotne prelaze smo se vozili, čez kakšne daljne planjave hiteli, in vedno je bilo cestišče zanesljivo tlakovano, ob cesti vsa potrebna znamenja in opozorila, nad vse pa vljudnost in medsebojna obzirnost vozačev.

Sicer pa ni bilo mnogo srečanj na tej naši poti proti severu. V dolinah ob jezerih še kar, pozneje, proti Skyeu pa čedalje manj. Daleč je to ...

Severna Škotska je highland — višavje, gorski vozli, presekani z dolinami. V njih leže jezera. Dolini pravijo — Glen, jezerom, pa tudi morskim zalivom — Loch. Med gorami namreč niso le jezera, temveč tudi fjordom podobni v celino zajedeni morski jeziki, popolnoma slični ostalim ozkim, podolgovatim jezerom, tako da bi moral vodo poskusiti, preden bi vedel, kje pravzaprav stojiš. Najzanimivejša, geološko izredno značilna je vrsta Lochoy — morskih in jezerskih, ki se vleče v dolgem, ravnem usadu tam do Locha Linhe na jugozahodu pa do Locha Ness, ki se daleč na drugem kraju Škotske bliža morju ob mestu Inverness. Ravno v tem useku pa drži tudi najboljša pot na sever, zato je Eddie podil svoj voziček proti Lochu Linnhe.

Toda preden smo ga dosegli, je precej dolgo trajalo. Hiteli smo od jezera do jezera, od jezer do zalivov. Za nami sta ostala morski *Loch Long* in jezerski *Loch Lomond*, veliko, prelepo jezero med mrkimi gorami. Značilna, raztreskana glava Coblerja se nam ni hotela pokazati. Za Lochom Lomond se je cesta vzpela na mračno visoko planoto *Rannoch-Moor*. Ogromna, skoraj ravna planjava je to, na njej leže manjša jezera. Okrog in okrog gore. Bile so zavite v megle in temne oblake. Tu in tam je padlo na steklo vetrobrana nekaj

Inaccessible
Pinnacle
In Sgurr
Alasdair

Foto M. L.

drobnih kapelj. Zavili smo v divjo sotesko *Glen Coe*, polno grozljive samote. V majhnem gostišču *Clachaig*, nedaleč od jezerčka pod zahodno steno *Stob Coire nan Lochan*, smo se ustavili za lunch, potem pa naprej.

Spet smo zagledali morje. Zavijali smo okrog stranskega, pa velikega zaliva *Loch Leven*, kajti prevoz — »ferry«, ki ga križa v njegovem začetku pri kraju *Ballaculish*, tedaj slučajno ni deloval. Izgubili smo več ko pol ure, preden smo prišli okrog *Locha* na drugo stran, ki je bila prej oddaljena od nas komaj nekaj sto metrov. A sedaj smo končno dosegli *Loch Linnhe* in ob njem je šlo na severovzhod.

Tik za *Fort William* se odpre prečna dolinica, *Glen Nevis*, pod najvišjim vrhom Britanskega otoka, *Ben Nevisom*. *Eddie* mi je hotel pokazati ta svet in zavili smo po *Glen Nevisu* navzgor, stran od naše smeri.

Idilično se vije po dolini rečica, ob njej stoje drevesa in se ogledujejo v vodi. Ko preneha cesta, pelje naprej steza nad divjim skokom, kjer besno šumi voda. Zgoraj je raven kotel, kamor pada okrog 100 metrov visok slap *Staell* izpod visokega vrha *An Gearanach*.

Ben Nevis smo morali pustiti, kjer je, ker nismo imeli časa zanj. Mudilo se nam je na *Skye*, ki je bil še daleč, daleč... Vrnili smo se torej na glavno cesto in se odpeljali dalje ob manjših lochih, vseh enako ozkih, saj se gore skoraj sploh ne razmaknejo. Kakor v pravljici se menjavata gozd in jezero. Tu in tam šine mimo nas kakšna lepa, čista hišica, sicer pa sama samota. In nendoma stojimo pred sinjo gladino velikega, skoraj 30 km dolgega *Locha Ness*, ki je svojčas s svojo jezersko pošastjo postalo slavno po vsem svetu. Ne dogledamo mu do drugega konca, le ravna vodna črta veže na severnem obzorju s svojim modrikastim sijem strmi gorski pobočji na obeh straneh med seboj. Od *Locha Ness* smo zavili na zahod. Še bolj samotna, pusta dolina *Glen Moriston* drži navzgor. Spet se zasveti vodna gladina — *Loch Clunie*, za njim pa visok prelaz, čez katerega se spustimo v *Glen Shiel*. Spodaj leži *Loch Duich*.

Med soncem in oblaki smo hiteli navzgor. A oblakov je bilo vedno več in gore so bile v težki večerni luči, zavite v megle, le včasih se je pokazal med sivino kakšen vrh, obžarjen od sonca. »Pet sester« — Five sisters gledajo na južni strani doline izza mnogih drugih visokih gora. Na severu pa, kakor da bi se vozili nekje visoko pod našimi Karavankami. Od sončnih lis obsijani pa spet s temnimi sencami prepreženi so travniki na visokih pobočjih.

Kar me je na Škotskem presenetilo, ni bila samotna lepota jezer, temveč prostranost golega višavja. Nekaj drevesne vegetacije je v dolinah, više pa vedno manj. Kar je dreves, so po večini jeseni, breze, javori, tudi gabri in divji kostanji. Brez prehoda z iglavci, še celó pa brez rušja, ki je za naš gorski svet tako značilno, leže visoke gore tik nad zelenimi listnatimi drevesi. Nekatera jezera, kakor na primer lepi Loch Oych, so obdana s čudovitim vencem smrekovih gozdov, vendar to ni splošna karakteristika škotske dežele.

Z dolinske ceste smo se dvignili na visoko planoto, ki je skoraj kraška — tako gola in kamenita. Majhna jezercja stoje na njej. Okrog hriba zavijamo v *Kyle of Loch Alsh*, mestece na obrežni strmini. Pred nami je morje in v sivem mrču Skye s svojimi mnogimi soundi in manjšimi otoki.

Toda oblaki leže nizko, z jugozahoda piha močan veter. S seboj nosi dež in mrak. Pozno postaja. V *Kyle of Loch Alsh* ni prenočišča. Eddie se spomni, pobrska po neki knjigi — odličnem indeksu prenočišč v Britaniji — in že drvimo z vso močjo po poti nazaj, pa spet k morju k *Loch Carron*, kjer v mraku, ki sega s svojimi sencami od morja sem, najdemo zavetišče v majhni ribiški vasi *Plockton*.

Da, majhna ribiška vasica. Hišice pobeljene, za vsakim oknom zavesa, za zavesami topla luč. Vse čisto, kakor pometeno. Hotel — hotelček pa ves v preprogah in polivinilu. V kopalnici in tudi v sobah teče seveda topla voda. Dining-room nas sprejme z angleško večerjo škotskega nadiha, ko se preoblečeni in umiti pojavimo kot pozni gostje pred pogrnenimi mizami.

Nismo se zaman bali oblakov. Drugi dan je ob osmih deževalo, pozneje pa lilo. Molčeca sta sedela moja angleška prijatelja ob meni in Eddie je zagriženo vozil čez največje luže, kolikor se jih je kljub asfaltu nabralo na cesti. V *Kyle of Loch Alsh* je ferry — prevoz. Z avtom smo zavozili na ladjo in v največjem dežju pristali na Skyeu.

Meglene zaveso v vseh otenkih sive barve odkrivale in zagrinjale gore in majhne stranske otoke. Dva velika zaliva smo obšli. Konec drugega je *Sligachan*, kjer bi se po Eddijevem zatrjevanju morale pokazati gore, naše gore, kamor smo bili namenjeni. Pa se niso. Jezni smo jim obrnili hrbet in drveli naprej na sever v lično mestece *Portree*, glavni kraj na Skyeu.

Tam so trgovine majhne pa čiste in bogate. Nakupili smo svoj vsakdanji — kruh, mislite? Ne, Angleži s kruhom niso veliki prijatelji. Vsakomur od nas se je treba odvaditi jugoslovanskih mer, kar se tiče kruha. — Kaj pa potem šesta stopnja? sem se natihem vpraševal. Toda ni bilo šeste stopnje, vsaj za nas tri ne, in preko nižjih stopenj sem celo brez jugoslovanskih krušnih mer zmožel, čeprav se mi je spčetka malo črno delalo pred očmi. A navadil sem se in se dobro počutil.

V *Portreeju* smo torej nakupili lunch, angleško kosilo, maslo, oranže, paradižnik in nekaj peciva, kar smo potem pojedli nekje v avtu, daleč za *Portreejem*. Zunaj je lilo, mi smo se pa dobro počutili v toplem vozu, ko je čez puste severne planjave vihral veter z dežjem.

A kakor v posmeh so nam sijale prelepe barve z razglednic, ki smo jih dobili v *Portreeju*.

Kajti mislil sem, sprva še neveden, da gremo na »nebeški otok«. Spregledal sem, v izgovoru se pa seveda sploh ne sliši, da se Skye ne piše Sky, kar pomeni v angleščini nebo. O ne, nekaj drugega, vremenu, ki nas je sprejelo tamkaj, čisto primernega, pomeni Skye. Pobrskal sem po odličnih in poučnih knjigah, in zvedel sem, da je Skye ali iz galščine *Eilean a' Cheo*, kar pomeni Otok megla, ali pa iz norveščine *Ealand Skianach*, Otok oblakov. Vse te etimološke izvore je vreme tedaj odlično dokazovalo...

Obalne čeri in severni vrh Skyea, *Meall nan Suireamach*, smo pustili za seboj in jezerce *Mealt* pravtako. Cesta je zavila na zahod — otoka je bilo na tem kraju konec. Tam nekje stoji v samoti hotel. Ure daleč ni človeka, pač pa je nekaj gostov zatopljenih v knjige sedelo ob kaminu. Oh, ti angleški kamini, kako so prijazni in kako malo grejejo! Zunaj je sicer v dežju povešal divji kostanj svoje cvetove, toda bil je maj in v tem letnem času je ogenj v kaminu vendarle ogrel potrte duhove. Tudi naše, ki smo jih podprli še z dobro, toplo kavo.

In naprej je šlo po zahodni obali otoka proti jugu. Vse golo — sama nizka trava s črnimi šopi rese. Toda ponekod je s pobočij zasijala živorumena barva košenilčice — gorse, kakor pravijo tukaj — in pod mrkim nebom je bil njen cvet še bolj otožen in osamljen spričo zamolklih barv vsenaokrog.

Ko smo prečili nekaj nizkih grap — kajti moč vode ni tolikšna, da bi izjedla globoke struge — je rastlo tamkaj nekaj pritlikavega drevja — to je pa tudi vsa visoka vegetacija na Skyeu. Da, in kostanj ob hotelu? Kdo ve kdaj, že deset, mogoče tudi stoletja nazaj, so posadili ta drevesa. Uspevajo, res uspevajo ti jeseni, breze in kostanji. Kakor v vrtu so postavljeni in morda tudi tako pazljivo gojeni, kakor rože pri nas. Sicer pa je dežela brez drevja.

V daljavi so se prikazali veliki Zunanji Hebridi — podolgaste, temnosive sence. Cesta je držala dalje na jug in *Loch Snizort*, velik, lep zaliv, se je raztegnil pod nami. V njem so čepeli otoki in tisti pogled na morje, ki tako presune človeka s svojim čarom daljine, se je prožil tudi nam.

In še je šlo preko planot kakor po široko razlitih, plitvo se dvigajočih valovih. Okrog *Locha Harport* smo zavili proti Cuillinskim goram.

Cullinske gore — *Cuillin Hills* so cilj vseh gornikov, ki pridejo na otok Skye. Njihova topografska oblika je precej preprosta. Od morja, od *Locha Brittle* in od *Locha Scavaig* se začenja veriga z dvema vejama in kmalu doseže največjo višino 3251 čevljev v *Sgurr Alasdair*. Greben je precej zavit in gre proti severu čez *Sgurr Dearg*¹ (Rdeči vrh), *Sgurr na Banachdich* (Majeričin vrh), *Sgurr a' Greadaich*² (Vrh bistrih voda ali Vrh viharnih vetrov) in še čez nekaj izrazitih grebenskih glav na visoki severni vrh *Sgurr nan Gillean* (Grastasti vrh), 3167 čevljev nad Sligachanom.

Prečenje vsega grebena je gorniško prvovrstna tura, plezalsko ne posebno zahtevna, kolikor morem presoditi, toda dolga in naporna. Bila je opravljena tudi v enem samem podvigu, v teh daljnih severnih legah celo v enem dnevu, ko je dan tako zgodnji in temà nastopi šele okrog 11. ure ponoči. Posebno korenjaški plezalci so temu prečenju dodali še vzpon na *Blaven*, ki leži vzhodno od *Sgurr nan Gillean* v območju *Red Hills*, Rdečih gora, kakor jih imenujejo v nasprotju s »črnimi« Cuillinskimi.

¹ Izg.: Džérek

² Izg.: Grita

Granitno skalovje je namreč temno sivo, skoraj črno, a ponekod, zlasti tam, kjer je pomešano z bazaltom, tudi sivorjavo. Relativne višinske razlike so znatne in stene v vsej Britaniji najvišje, tudi čez 1000 čevljev, kar je za tamkajšnje razmere precej.

Megle so se povešale do vznožij sten, do krnic, ki so zelene še visoko gori v pobočja. Po zapuščeni, goli dolini drži cesta. Bistra voda, River Brittle, šumlja navzdol. Nekaj lesenih vrat zoper govedo nas ustavlja in že smo pri farmi in osrednjem zavetišču *Glen Brittle*, istega imena kakor dolina sama.

Toda Eddie je poznal moje želje in je izbral čimbolj preprosta zavetišča. Zato se nismo ustavili tam. Čez kmečko dvorišče — posuto z asfaltom — se odpeljemo dalje. — All gates closed-drive slow-farmer road — nam pove napis, ki se mu pokorimo in pazljivo odpiramo in zapiramo tista goveja vrata. Kmalu smo pri rečici Brittle. Viseč most, kakor ga poznajo Ljubljancani čez Soro pri Retečah, pa prav tako zgrajen, drži čez vodo. Pred njim pustimo avto kar tam na prostem, mi pa premerimo še tistih nekaj korakov do nizke hišice Post-office, kjer bo tudi naše bivališče naslednje dni.

Pri družini, ki šteje nekaj odraslih, enega otroka, pet mačk in lepega škotskega ovčarja, je bilo bivanje nadvse prijetno. Človek bi se smejal majčkenim meram hiše, stopnic, nizkega stropa in vegastega uradnega prostora post-office, in to zlasti spričo velikega, krepkega dekleta, ki nam je včasih streglo, če ne bi bilo vse tako vzorno čisto, vzgledno držano in opremljeno kar neverjetno za tak daljnji, zapuščeni kraj.

Elektrike ni bilo. Še ob 10. uri zvečer se je sicer dalo prav lepo pisati ob mizi v jedilnici, a pokonci smc ostajali tudi do polnoči. Odlična, kakor močna žarnica svetla plinska razsvetljava nam je svetica.

Do morja je bilo dvajset korakov. V mračnem vremenu je bila voda skoraj črna, v soncu pa prelepo modra.

Drugo jutro so bile gore daleč doli do krnic v debelih oblakih, sicer pa je bilo jasno in mrzel, močan sever je pihal. Po zajtrku smo se odpravili na Sgurr Dearg.

Drugачen, zelo drugačen gorski svet je to kakor v naših gorah. Brez drevja je razgled vsenaokrog prostran. Sprva položni hrbti so se dvigali proti jugo-vzhodni rami gore. Loch Brittle je ležal v temni, modri barvi, obrobljen s peno valov, ki so udarjali ob čeri. Lezli smo navzgor in v čistem zraku se nam je zdela razdalja do prvih grebenov manjša, kakor je bila v resnici. Močan veter je pihal čez rob in včasih nas je zaneslo od hudega sunka. Strme, pa lahke skale so držale navzgor. Kaminske in gredinaste oblike. Nad prvimi strminami smo se malo odpočili, potem pa smo bili v prijetnem plezanju kmalu na vrhu Sgurr Dearg, 3206 čevljev.

Prelepa skupina Sgurr Alasdair nam je stala tik nasproti. V krnici pod njo leži malo jezero *Coire Lagan*. Spreminjajoče se zeleno se je lesketala njegova voda.

Še nekaj korakov je bilo do krajnega roba Sgurr Dearg. Sredi slemena, ki tvori njen vrh, se glavni greben obrne ostro na vzhod in tamkaj stoji orjaški stolp, ozek in prepaden, ki s svojim razklanim vrhom sega še kakih 10 do 15 metrov nad sam vrh Dearg. To je tisti sloviti *Inaccessible Pinnacle*, Nepri-stopni rogelj, ki pa je svojo nepristopnost izgubil že v prejšnjem stoletju. Od slemena Sgurr Dearg je le par korakov do njegove zahodne stene, ki je kratka, toda zelo prepadna.

V kotu ob grebenu smo našli sončno, toplo zavetje pred vetrom. Kratek lunch nas je spravil v dobro razpoloženje. Vedno bolj me je vleкло k »nedo-

stopni igli«. Ker Eddie in Pat nista kazala posebne vneme za njeno osvojitve, sem sam šel čez plošče pod grebnom do njene zahodne stene. Tam ni bilo nič zame. Ne zaradi strmin — saj če bi plezal prvi v navezi, bi imel točno tako nalogo, kakor če bi plezal sam. Toda kako nazaj — brez vrvi? Kajti z vrvjo čez rame nisem hotel plezati. Videl sem formacijo skale in njeni veliki oprimki, kjer sploh so, zahtevajo drugačno tehniko, drugače obdržano ravnotežje, z drugimi odnosi med mišicami, posebno v prav znatnih strminah, kakor so tu. Zato sem obšel Nedosegljivo oziroma Nedostopno na južni strani. Čudovito lepo, sloko, strmo in nekoliko grozno na pogled se dvigajo njene gladke južne stene navpik.

Še preden sem prišel ob stenah do škrbine v grebenu, me je pognalo navzgor — tako lepo so skale razčlenjene. Priplezal sem na vzhodni raz. Po njem je bil svojčas tudi izvršen prvi pristop. Kakor stopnice se vzpenja navzgor. Strmo, izredno izpostavljeno, pa lahko. Oprimki so veliki, pa ne vselej prijetni, ker vise tudi navzdol. Toda rjavkasta bazaltna skala je trdna kakor železo. Niti en kamenček se ni odkrušil in nobena opora ni izdala. V nekaj minutah sem bil na vrhu.

Eddie, prijazen kakor je, mi je kar od spodaj čestital. Saj naju je ločilo le nekaj desetih metrov. Pat pa ni bila zadovoljna, da ni šla z menoj, in tudi meni je bilo žal, da je nisem navezal na vrv, ki sem jo tako po nepotrebnem vlekel seboj na vsej turi. Kajti naslednji odstavki v glavnem grebenu so bili lahki in zmogli smo jih brez vrvi.

Navzdol sem najprej poskusil na zahod, pa ni šlo. Rabil bi vrv, kakor sem že prej pod steno videl. V granitu sem se čutil premalo sigurnega. Splezal sem torej nazaj po vzhodnem razu in ob Nedostopni prisopihal nazaj k onima dvema. Še malo smo posedli, potem pa odšli navzdol na sever proti globokim škrbinam.

Greben je razklan. Prehodi so tu in tam lahki, potem se je treba zopet umikati v vzhodno pobočje, je pa tudi nekaj težjih stolpičev, čez katere smo morali. Vendar smo kmalu stali v *Bealach Coire na Banachdich*, v škrbini, za katero navajajo vodiči višino 2785 čevljev. To je najlažji prehod med Glen Brittle in na vzhodu centralnega grebena ležečim lepim jezerom *Loch Coruisk*.

Spletale so se čudno lepe barve. Granitne skale, sive in črne so bile niže dolji porasle z zeleno, nizko travo. Ostro so se črtale v njej sence plitvih grap. Loch Coruisk se je bleščal v globini, a najlepše je bilo morje z naštetimi zalivi, preliv in otoki. Južni sosed Skyea je posebno lep, otok *Rhum* s svojimi vrhovi in prav dobro vidnimi peščenimi predeli na njegovem obrežju.

Navzgor na *Sgurr na Banachdich* so nas popeljale lahke skale, le tu in tam malo strmejše in bolj izpostavljene. Še čez nekaj ostrih špic in bili smo na vrhu (3167 čevljev).

Veter je ponehal. Na vročem soncu smo se spravili k počitku, potem ko smo si ogledali razgled. V nedogledno daljavo se je širil Ocean. Daleč za otokom *Canna* so se videli južni otoki Hebridov in kot pika majhen avion je letel proti njim na poti na Islandijo. Jasno so se videli tudi visoki vrhovi na celini, med drugimi Ben Nevis, gotovo čez 100 km oddaljen odtod. Bele snežne črte so se svetile na njegovih ramah, v silni daljavi do drobnih gorskih postavic zmanjšanih.

Še bolj pa me je zanimala in privlačila dežela na severu, krajni zgornji del Britanskega otoka, ki se razteza še dobrih 200 km zračne črte daleč od Skyea proti severu. Same gore, sama jezera in zalivi, samotna, divja, redko naseljena dežela, polna gorske sreče za popotnika in polna svoje posebne lepote. Toda

predstavljal sem si jo lahko samo v domišljiji, ker zanjo ni bilo ne časa ne denarja. Vendar sem potem na Eddijevem domu v Harrowu prelistal prekrasne ilustracije iz tistih krajev in na Skeyu spoznal duha tiste dežele.

Čez stranski zahodni greben z vrhom *Sgurr nan Gobhar* — Kozji vrh — smo odšli navzdol. Bilo je že pozno popoldne, a ni se nam bilo treba bati mraka. V hudih strminah pred travnatimi ronki sem svoja prijatelja srečno pripeljal skozi strmo grapo na varno, potem smo pa še v sijaju poznega sonca občudovali divji *Eas Mor*, velik slap sredi pobočij pod Coire na Banachdich. Okrog slapa je pognalo nekaj jesenov in brez. Njegova kratka soteska pa je v tem svetu prava izjema, ko erozija vode ni velika. Tu sem tudi spoznal, da so kemične lastnosti vode močnejše kakor mehanične. V apnencu je svet razjeden bolj zaradi topljivosti kamenja kakor zaradi sile padca. V granitu je pa vse drugače.

Dve prečnici čez Loško pogorje

FRANCE PLANINA

Sredogorje med Selško in Poljansko Soro imenujejo geografi Škofjeloško hribovje po mestu Škofji Loki, ki stoji ob njegovem vzhodnem obronku nad sovodnijo obeh rek. Prvotno ime mesta je bilo Loka in so mu šele kasneje dostavili pridevnik Škofja po zemljiških gospodih — škofih iz bavarskega mesta Freisinga. Zato noben domačin ne pravi, da je Škofjeločan, ampak le Ločan (s poudarkom na a!). Pravilno je torej, da papirnato geografsko ime popravimo in uporabljamo izraz Loško pogorje, kakor ga je napisal domačin — pisatelj Ivan Tavčar v svojih Slikah iz Loškega pogorja. Tudi profesor Melik v Posavski Sloveniji večkrat uporablja ime Loško hribovje, čeprav ima v naslovu zadevnega poglavja širšo obliko Škofjeloško hribovje. Toliko o imenu tega dela alpskega predgorja, preden gremo po prečnicah čezenj!

Loško pogorje je sicer zelo blizu Ljubljane, saj je do Škofje Loke le 23 km ceste, kljub temu je pa razen najbližjega Lubnika malo znano in malo obiskovano. Ima pač premočno konkurenco v Julijskih Alpah, ki se razprostirajo v njegovem ozadju in ga znatno prekašajo po višinah in visokogorskih oblikah. Tudi železnica ga pušča ob strani in je bilo zato osrčje Julijcev do nedavnega laže dostopno kakor Loško pogorje. Toda sedaj, ko vozijo Transturistovi in poštni avtobusi po petkrat na dan v Selško in po štirikrat v Poljansko dolino, v soboto ter nedeljo celo v Javorje pod Starim vrhom, Loško pogorje ni več odročno. Spomladi in jeseni, ko navadni planinci ne zahajajo v visoke Alpe, bo tura v Loško pogorje marsikateremu dobrodošla, posebno ker je to sila razgiban svet, ki nudi s svojo pestrostjo in hitro menjavo površinskih oblik mnogo zanimivih vtisov. Loško pogorje ima tudi tri planinske postojanke: Dom na Lubniku (1023 m), Loško koč na Starem vrhu (1102 m) in Dom na Črnem vrhu pri Cerknem (1288 m), ki stoji že na prehodu v Cerkljansko hribovje.

O Loškem pogorju so v Planinskem vestniku pisali V. Mazi, J. Wester, J. Prešern, J. Dolenc, F. Konobelj, C. Malovrh in J. Sicherl, a v glavnem se ozirajo na Blegoš ali na podolžno pot od Porezna do Lubnika, nihče pa ni opisal prečnih poti iz Selške v Poljansko dolino ali narobe. Naj tale spis to pomanjkljivost nadomesti!

Zali log s severa

Foto Fr. Planina

ZALI LOG—DAVČA—ČRNI VRH—LESKOVICA—HOTAVLJE

Cesta po Selški dolini je na več krajih stisnjena med strme, visoke bregove, le v srednjem delu med Bukovico in Češnjico leži nekoliko širše polje na naplavljenem svetu. Ves gornji del doline je tesen in napravlja že visokogorski vtis. Pod Sušo štrli v dolino pečevje, okoli katerega brzi Selška Sora, ki jo Ločani imenujejo kar Selščica. Takoj za Sušo se z leve odpira med dvema temnima pobočjema grapa Farjega potoka, ki se dviga v severno podnožje Blegoša in z zahoda dobiva Davščico iz prostrane Davče. Takoj nato se pokaže Zali log (534 m), zadnja in najvišja vas v dnu Selške doline. Postavljena je na vršaju grape, ki sega izpod Binteke (1262 m) in Grebl vrha (1348 m). Hudo urniku pravijo Naglica, kar dobro označuje njegov značaj. Vas napravlja že na prvi pogled poseben vtis, ker so vse hiše in cerkev, pa celo kozolci, kriti z modrikastosivimi skrilavimi ploščicami. Le nova Muštarjeva hiša je pokrita z opeko in kazi enotno sliko. Skrilolom je dobro uro hoda nad vasjo pod Grebl vrhom. Vzdolž doline se vleče proga spodnjejurskega glinastega skrilavca, ki ga domačini uporabljajo za izdelovanje ploščic. Najživahnejše delo v skrilolomu je bilo med 1. 1890 in prvo svetovno vojno. Takrat so skril dobavljali ne le po Selški dolini, temveč tudi v druge kraje. Tako je z zaliloškim skrilom pokritih mnogo cerkva in ljubljanska realka v Vegovi ulici. Sedaj kopljejo le še tu in tam za domače potrebe, ker je skril predrag in ga je izpodrinila opeka, ki se zdi cenejša, ko ne upoštevajo trajnosti skrila. Za izkoriščanje skriloloma bi bili potrebni stroji in žičnica, saj v sedanjih časih ne bi rahljali plasti s smodnikom, tudi ne obdelovali ploščic na roko in jih na smukah spravljali v dolino.

Gornji del Selške doline je bil pozno naseljen, šele proti koncu 13. stoletja. Freisinški škofje, ki jim je dolina pripadala, so stremeli za tem, da bi bilo

Soštarjeva domačija v Davči s Kolka

Foto Fr. Planina

njihovo ozemlje čimbolj donosno. V ta namen je bilo treba skrčiti gozd, ki takrat ni imel skoro nobene vrednosti. Gornjo Selško dolino so oddali tirolskim kmetom iz Pustertala, kjer je bilo preveč prebivalstva in že močno razdrobljena zemljiška posest. Tako so se Tirolci naselili v Sorici in okoliških krajih v prisojnih rebreh Ratitovca. Iz ene teh vasi med Prtovčem in Ravnami, ki je bila ustanovljena v začetku 14. stoletja in je štela pet gruntov, so se ljudje pred l. 1500 preselili v dolino in tako je po pripovedovanju Založanov samih nastal Zali log. Prebrali so torej na boljše, pa tudi tu je bilo trdo življenje, saj je dolina tesna, odročna, zemlje pa malo. Zato je novo naselje kmalu dobilo ime Zali log, kar pa ne pomeni nekaj lepega, temveč prav nasprotno — slab, grd, zli svet. Prvotno naselje, od koder so prišli v dolino, je razpadlo. Tisti svet imenujejo sedaj Groblje.

Vas ima največ dohodkov od gozdov. Kmetijska zadruga se peča predvsem s prodajo lesa in oglja. Kosa in »berkle«, ki visijo ponekod na hišni steni, pričajo, da imajo živino in nosijo krmo zanjo s senožeti v strminah. Ob Sori je nekaj hiš zapuščenih in razpadajo. Pri cesti je gostilna Pri Gregorju, v bregu nad njo baročno predelana cerkev z veliko Gosarjevo stropno fresko in Wolfovo oltarno sliko. Na pokopališču okrog cerkve še stoje železni križi in slikano znamenje. Tu je dolgo vrsto let župnikoval Anton Hribar-Korinjski, pripovedni in priložnostni pesnik, duhovit šaljivec in družabnik. Iz župnišča je imel stopnice v obe gostilni doli ob cesti. Kadar je zaslišal živahno družbo, se ji je kmalu pridružil in ji natresal svojih domislic, največkrat v rimah. Prijateljem je rad dajal za spomin sprehajalne palice, ki jih je sam izdeloval. Ko smo se nekoč vračali z Ratitovca, nam je pripovedoval, kako si je vstavil v usta zobe iz lipovega lesa in kako je po prvi svetovni vojni pregnal iz Zalega loga Italijane, ki so okupirali vas. V Železnikih se je dogovoril z dvema žandarjema,

Razgled s
Pustote:
Sorica, Lajnar,
Soriška peč

Foto Fr. Planina

da bosta še tisti dan prišla v Zali log. Nato je hitel domov z razburljivo novico, da se bližajo Srbi. Italijanska posadka je takoj pripravila svoje stvari in, ko je videla prihajati železniška žandarja, je hitro »evakuirala« Zali log in se ni več vrnila. Če se je res tako končala ta okupacija, naj raziščejo zgodovinarji.

L. 1957 so postavili v vasi spomenik 74 žrtvam NOB. Namen imajo zgraditi stanovajski blok in zdravstveni dom, izboljšati gostinski obrat in urediti garaže. Tu se končuje redna avtobusna proga iz Škofje Loke, le v nekaterih dnevih vozi avtobus dalje na Petrovo brdo. Odkar je zgrajena cesta skozi Sorico in čez Sorško planino v Bohinj, je promet v Zalem logu vedno večji.

V vasi visi tablica, ki kaže markirano gorsko pot čez Bintek (1 1/2 ure) in Torko (2 uri) na Ratitovec (2 1/2 ure). Onstran Sore se dviga steza navkreber k Čemažarjevi in Podgrivarjevi kmetiji v vzhodnem delu Davče, malo niže se pa iz doline cepi nova cesta v Davčo, o kateri je bilo govora, da se bo nadaljevala in povezala s cesto na Novake in Cerkno, kar bi bilo zelo prikladno za turistični promet. Žal je delo zastalo in zveze najbrž še ne bo kmalu. Mi gremo še en kilometer po dolini navzgor do Šurka, hišna št. 4, kjer kaže tabla na drugo kolovozno pot, ki nas bo v dveh urah pripeljala v središče Davče.

Sora je tu še majhna. Z desnega brega se pot enakomerno vzpenja, sprva po skrilavem svetu, proti vrhu pa preide na apnenčasta in dolomitna tla. Smrekov gozd daje prijetno senco, ob poti se menjavata rumena barva šentjanžveve rože in nasičena modrina gozdnega svišča. Kjer so smreke in leščevje razmaknejo, se kaže žlebasti, debrasti profil doline nad Zalim logom. Ko se pot nekajkrat ovije nad grapo, pride iz gozda do hišic, ki še spadajo v Zali log. V prvi od njih, pri Poldetu v Bidržni, najdemo gospodinjo ob oknu pri klekljanju. Vzorce na papirju dobiva od zadruga v Sorici, ki ji potem oddaja izdelane čipke. Za soriško zadrugo dela okrog 150 žensk. Po vsem loškem pogorju so pogoji za kmetijstvo hudi in se zato ljudje lotevajo drugih del, če je le mogoče. Tako so se oprijele ženske čipkarstva, ki je prišlo iz bližnje Idrije in se je posebno v prejšnjem stoletju zelo razširilo. Malo više stoji zadnja zaliloška hiša, ki je pa zapuščena. Vrata so zaklenjena, skozi okna pa vidimo, da so prostori prazni, v hiši sameva starinska lončena peč. V strmini pod hišo stoji prazen senik. Beg mladine s hribov! Čez dolino se odpira pogled

*Trate pod
Črnim vrhom,
zadaj Ratitovec*

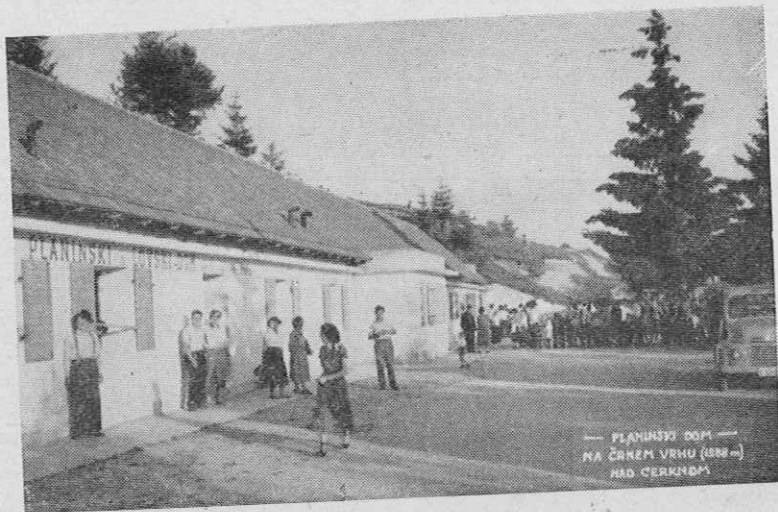
Foto Fr. Planina

v kraljestvo Ratitovca. Med Bintekom nad Zalim logom in Lajtnikom visi strma grapa, za njo se dviga breg in sleme Gladkega vrha; pogled na Sorico še zapira vrh Koštneke, levo od njega stojita Travh in Lajnar, še dalje Kalarski vrh in Črna prst. Svojevrstna imena soriškega ozemlja so ostalina tirolskih naseljencev, ki so se pa v teku stoletij popolnoma poslovenili. Po enakomerno napeti gozdni poti se kmalu toliko dvignemo, da se pokažejo Sorica, Danje, Zabrdno in nad njimi Kačji rob, Donerskogel ter Soriška peč. Jasno se odraža prema črta nove ceste, ki gre s Petrovega brda mimo Sorice na Soriško planino.

Nad senošetjo vrh grape stoji Šoštarjev kolk (1102 m). V majhnih ključih skozi gozd dospemo do Šoštarjeve kmetije, ki je postavljena malo pod vrhom v višini 1030 m. Hiše so v Loškem pogorju velike, nadstropne in zidane iz kamna, kar nas začudi ob tolikšni obilici lesa. Iz kamna so celo stebri pri kozolcih. Šoštar ima tudi svinjak zidan in krit s skrilom, hlev ima pa še slamnato streho. V hiši je šest oken s kovanimi mrežami, v kotu stoji bela javorova miza. Gospodar pove, da sejejo jaro pšenico in ozimno rž, ne pride-ljujejo pa ajde in koruze, sadja imajo bolj malo, pač pa mnogo glav govedi in konja. S ponosom pripoveduje, da je njegovo hišo opisal Tavčar v Visoški kroniki v prizoru, ko pride mladi Visočan snubit v Davčo. Nad kmetijo gre kolovoz skozi gozdič na senošeti na vrhu, od koder je obsežen razgled na nasproti ležeče podratitovške vasi od Torke do Sorice in na Bohinjske gore nad Nemškim Rutom.

Od Šoštarja nas vodi prijetna pot po gugastem davškem ozemlju. Gozd se menjava s planim svetom. Na prevalu Volčji jami stoji kapelica, po senošetih že rastejo macesni. Na Pustoti sta spet dve hiši in še ena niže doli. Pustote so v Loškem pogorju na več krajih. S tem imenom so v srednjem veku ime-novali opuščene, neobdelane kmetije. Komisija loškega gospostva, ki je l. 1510 popisovala kmetije po vsem loškem ozemlju, je ugotovila 64 pustot in je skušala ukrepati za njihovo obnovo. Porezen, Hoč in Cimprovka so nam že blizu. Onstran Petrovega brda se izza Lajnarja kaže Slatnik, od njega dalje se vrstijo Vrh Bače, Kobla, pod katero gre bohinjski predor, Crna gora, Črna prst z dvema vrhovoma, Matajurski vrh in Rodica, tik pod nami pa leži tesna dolina Zadnje Sore. Pot nadaljujemo mimo kmetije pri Brelihu. Ob njej stoji nova

Planinski
in lovski dom
na Crnem vrhu
pri Cerknem
(1288 m)

hiša pri Kozinu. Mlada gospodinja se je primožila s soriške strani od Martinovih s Heblarjev pod Sorto (984 m); njenemu očetu je bil slikar Grohar stric. Klavževa kmetija, ki je na jugoslovanski topografski karti označena z imenom Miklavž, stoji niže doli. Spodaj je tudi kmetija V dolini, v koncu grape pa V varžetu. Pot postaja vedno bolj slikovita, spet so na površju skrilavci, vedno več je macesnov, ponekod je breg kar žametast od jesenskega resja. Ko pride demo mimo Močilarja, se nam kmalu pokaže cerkev v Davči in ob njej Jemčeva hiša, od katere se spustimo nekoliko navzdol.

Davča se razteza po dolgem za tri ure hoda, počez pa za dve uri. Ozemlje je planotasto, od potokov razkosano v slemena, na katerih se dvigajo nizki vrhovi »kolki«. Davščica teče v vijugah proti vzhodu in deli planoto s svojo globoko zajedeno grapo v dve glavni slemeni, naslonjeni na zahodu na Porezen. Severno sleme se strmo spušča v dolino Zadnje Sore, južno se pa polagoma vzpenja v vrhove med Poreznom in Blegošem, med katerimi je Črni vrh pomaknjen najbolj proti jugu. Po Davči so bili prej gozdovi in pašniki, kjer so pasli Tolminci. V 16. stoletju so jo pa naselili slovenski priseljenci iz Poljsanske doline. Freisinški škof se je namreč bal, da ne bi neposeljeni gozdni predeli z rudarskimi pravicami vred pripadli deželnemu knezu. Zato je podpiral naseljevanje in si obetal, da mu bodo rovtarji, ki bodo iztrebili gozd, izboljšali tla, jih obdelali in plačevali od njih dajatve. Del pod Poreznom so poselili Nemškorutarji iz okolice Podbrda, kar se še danes pozna na hišnih imenih Pahman, Plašajtar, Majdlc in na govorici, saj tu prav tako kakor v vaseh okrog Podbrda ne izgovarjajo šumnikov. Novo naselje so imenovali »in der Alss« (na planini). Spočetka je spadala v županijo Oselico, delno v Sorico, kmalu so pa dobili svojo županijo. Iz imena »in der Alss« izvajata dr. Prijatelj in dr. Blaznik sedanje ime Davča. Na rovih so nastale samotne kmetije. Tako je bila Davča brez središča, dokler ni Martin Jemec l. 1878 sezidal poleg svoje domačije cerkev. Cerkev premore mladostno delo Jurija Šubica Mati božja z detetom. Pri Jemu je sedaj gostilna. Veža je tlakovana s kamnitimi ploščami, leseni strop gostilniške sobe ima letnico 1829, velika bela javorova miza je okrašena s temnimi intarzijami iz negnojevega lesa. Gostilna ima dve sobi za prenočevanje gostov. Pri hiši je žaga na elektriko, kmetija ima že izpred vojne doli

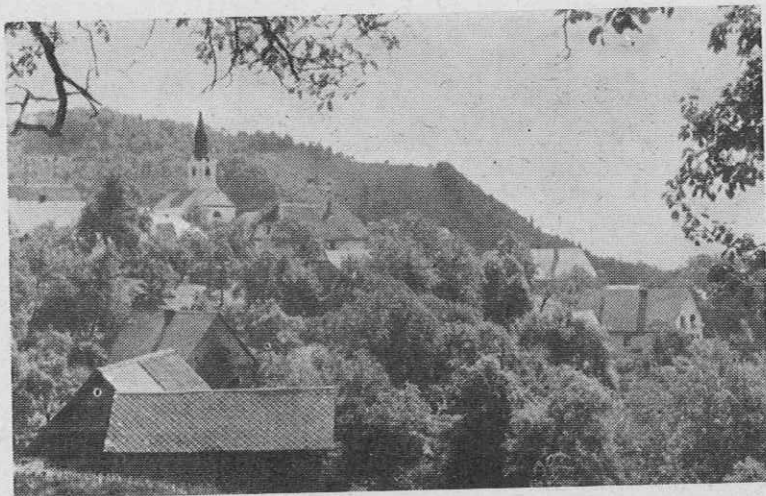

Dolina Cerknice z Robidenskega brda, spredaj Lanišče, levo Škofje, desno Drnovo, za njim Kojca

Foto Fr. Planina

v grapi lastno majhno elektrarno. V bližnjem bregu stoji nova šola z dvema učilnicama, sezidana l. 1954. Nasproti cerkve so razvaljeni ostanki župnišča, ki so ga Nemci minirali l. 1943. Lepo se vidijo kmetije, ki so razpostavljene na nasprotnem slemenu. Pod Cimprovko so tri kmetije — Močnik, Podgózdar in Cumer, dalje na vzhod se vrstijo Bičkar, Jokelec, Čenda, pod Špehovšami (1301 m) Sorčan in Mravlje. Čeprav ima Davča osojno lego, stojte vendar kmetije v višini 1100 do 1120 m. Na nasprotni prisojni strani pod Ratitovcem pa dosejajo višino 1240 m.

Od Jemca se je treba spustiti v grapo, po kateri gre trasa nove ceste v Davčo. Onstran mostu čez Davščico zavije kolovozna pot levo v breg in vodi po skrilavem blatnem svetu skozi gozd, a jo kmalu spet prekine apnenčasta proga. Pod nekdanjo Tuškovo kmetijo, ki so jo Nemci požgali, ko so napravili obmejni pas, se začno senožeti. Vmes je nekaj njiv in dve bajti. Tu je tekla 800 let meja med loškimi in tolminskimi gospodstvom, potem kranjsko-goriška in do osvoboditve jugoslovansko-italijanska meja. Na prevalu pridemo na markirano pot, ki drži s Porezna na Blegoš. Od tod do Črnega vrha gre po lepih tratih med skupinami macesnov. Zložna hoja po tej samoti pod širnim nebom je pravi užitek. Tik pod vrhom zadenemo na cesto, ki prihaja okoli hriba iz Cerkna. Ob poletnih nedeljah idilična samota izgine, ker prihajajo obiskovalci s cerkljanske strani. Črni vrh (1288 m) je tako zaobljen, da komaj ugotovimo, kje je vrh. Stoji v najvišjem slemenu Loškega pogorja, ki je ostanek miocenske pokrajine in je vedno tvorilo razvodje ter ga zato tekoče vode pri poznejšem geološkem dogajanju niso mogle znižati. Na mahovnatih trati raste listje šmarnic in dvolistnih senčnic, tu in tam brusnice, grmič brinja in posamezne smreke ter macesni. Takoj pod južnim robom stoji Planinski in lovski dom na Črnem vrhu. PD Cerkno je s pomočjo lovske družine predelalo bivšo italijansko vo-

Leskovicca,
zadaj Celo

Foto Fr. Planina

jašnico in uredilo 15 sob. Z betonske strehe so odstranili zemljo in postavili streho iz opeke, na obsežni ploščadi pred dolgo stavbo so uredili plesišče. Pred kratkim so iz Gornjih Novakov napeljali elektriko. Ob sobotah in nedeljah je v domu zelo živahno in veselo, med tednom pa vlada svet mir in povsod je dosti prostora. Obiskujejo ga največ domačini s cerkljanske strani in škoda je, da je ta lepi košček alpskega predgorja tako malo znan širšemu krogu planincev. S ploščadi in z vrha nad domom je obširen razgled na Triglav, Bohinjske gore, Porezen, Idrijsko in Polhograjsko hribovje ter Trnovski gozd. Tik spodaj se vidi dolina Cerknice s Cerknom, Drnova s Pasicami, kjer je bolnica Franja, dalje hribi nad Kopačnico, okolica Sovodnja in Žirov, Robidnica, Leskovicca in Poljanska dolina. Tablice kažejo markirane poti: na Porezen 2 ³/₄ ure, na Robidensko brdo 1 uro, na Blegoš 2 uri in na Stari vrh 5 ur. Skozi Novske so Italijani v ključih speljali dobro cesto do vojašnice, kajti Črni vrh je bil protiutež jugoslovanskim utrdbam na Blegošu (od Cerkna 15 km). Marsikateri avtomobilist bi imel velik užitek, če bi se podal v to zanimivo, a premalo znano pokrajino. Škoda, da gozdna uprava te ceste ne poveže z blegoško cesto ali čez Davčo s Selško dolino!

Ker nimamo avtomobila, nas čaka druga pot. Nekaj časa gremo po cesti, pri tretjem ovinku, kjer stoji nad cesto nekdanji italijanski bunker, nas puščice na tablici in črke RB na betonu in skali opozorijo, da krenemo na levo na stezo proti Robidnici. Dobro zaznamovana steza se strmo spušča po gozdnatem hrbtu, križa več gozdnih poti, prihaja na ravno in se spet niža v grapo, da nas po 1 ¹/₄ ure privede na plano, kjer so Italijani zgradili rezervoar za vodovod, namenjen vojašnicam. Do vojašnice na Robidenskem brdu so nameravali speljati tudi cesto, a nobenega dela niso utegnili dokončati. Malo dalje je v lepi, prenovljeni hiši pri Kokelnu urejeno Planinsko zavetišče na Robidenskem brdu (824 m), ki ima dve gostinski sobi in dve sobi za prenočevanje. Med tednom smo gotovo edini gosti in nam prijazni, mladi gospodar dobro postreže.

Takoj nato dospemo na razvodje med Cerknico in Kopačnico, ki je obenem razvodje med Jadranskim in Črnim morjem. Tu je pred osvoboditvijo tekla državna meja v ostrem zavoju izpod Blegoša. S planega slemena imamo lep

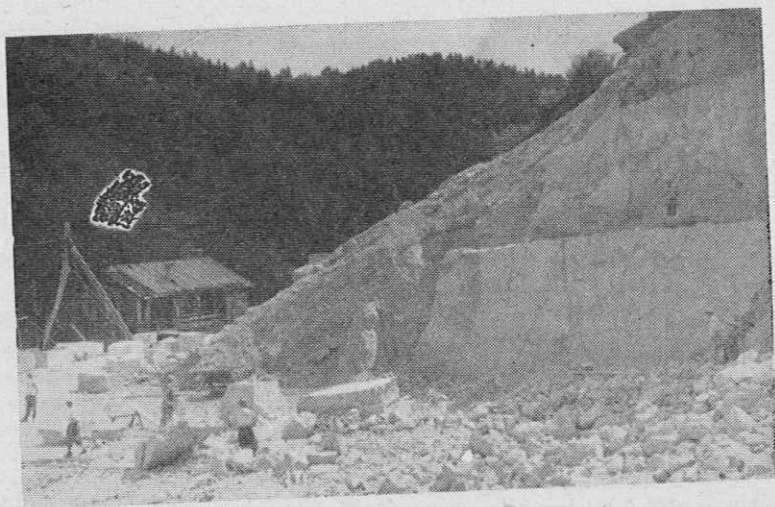
*Pot od vasi
Debení proti
Volaki*

Foto Fr. Planina

razgled: najbliže nam je zaselek Krnice na majhni planoti pod vrhom Kolkom, za tem leži grapa Kopačnica; nad zaselkom Novinami se dviga vrh Škofje (974 m), ki se za njim prevali cesta iz Hotovelj proti Cerknemu; dalje so vidni idrijski hribi, v daljavi Banjščice, Trnovski gozd in Hrušica; desno od Šebreljske planote se vleče Šentviška gora; na drugo stran pa objema pogled hribovje ob Poljanski dolini. Od kažipotne tablice na odcepu markirane poti na Blegoš krenemo naravnost naprej in že se pokaže Leskóvica, do katere imamo prijetno pot vprek čez dva potoka.

Leskóvica je postavljena v višini 804 m na polici, ki je ostanek dolinskega dna iz zgodnjega pliocena. Nad vasjo se dviga stožčasto Čelo (911 m), v njegovem podaljšku stojijo Makóvice in Vrankov grič, ostanki slemen, ki je po miocenu zapirali leskovški svet proti Poljanski dolini. Zato je prof. Ilesič mnenja, da so se vode od Leskóvice takrat odtekale v Cerknico in si je Poljansčica šele pozneje odprla pritoke tudi s te strani in prestavila razvodje na sedanje mesto. Na polici je nekaj njiv, nad njo senožeti in prostrani gozdovi, ki se širijo visoko pod Blegoš; pred vojno je delala v višini 1000 m Hajnriherjeva žaga, do nje je ohranjena strma kolovozna pot. Leskóvica je prikupna vas, po mnogih oknih so cvetice, posebno petunije. V baročno predelani cerkvi je v oltarju slika sv. Urha, Groharjevo delo iz l. 1896, kamnit oltar pa je izdelek J. Vurnika. Na stranskih oltarjih so lepi leseni kipi. Pod cerkveno lopo z lesenimi stebri je kamnita miza. Pod vasjo stoji nova šola. Mimo nje gre naša pot levo na preval med Čelom in Jurežovim vrhom pred Makóvicami, desna pot drži dol v Kopačnico. Kmalu za prevalom se spustimo skozi vas Studor, potem skozi Debení in med senožetmi vrh slemena ter skozi gozd v dolino. Njiv je malo, glavne dohodke dajeta živina in gozd. Po poti imamo lep razgled nazaj na Črni vrh in Blegoš, na polici pod Blegošem stoječe Čabrače, v Brebovnico in na Žirovski vrh.

Dolino dosežemo v Volaki, kjer se stekata izpod Blegoša Volaščica in Logarščica, ki s svojima grapama oklepata njegov južni obronek. Na njem so izoblikovane terase kakor stopnice: na spodnji stoje Čabrače, na drugi Izgorčeva kmetija, tretja je vrh Izgorčevih senožeti, visoko pod vrhom pa Prva ravan. Med policami se sleme strmo dviga. Naša pot gre v nasprotno smer,

Kamnolom
Marmor
pri Hotavljah
Foto Fr. Planina

od Blegoša proti Hotavljam, kamor imamo še pol ure hoje. Med potjo si ogledamo kamnolom podjetja Marmor. Kamen je kasijanski apnenec iz srednje triade. Na zglajenih ploskvah se menjavajo rdečkaste, rožnate, sive in bele lise, tu in tam so vmes tudi razne žile pa rjave in rjavovijoličaste ploskve. Apnenec se je usedel v triadnem morju, primešavale so se mu pa železove spojine in glinaste snovi. V dolini so kamen uporabljali že v prejšnjem stoletju za podboje, nagrobnike, cerkvene kropilnike in podobno. Po drugi svetovni vojni se je obrat zelo razširil. Skalovje je odkrito že visoko v breg. Kamen žagajo z dolgo jekleno žico, ki jo žene motor, vodni curek pa siplje v špranje kremenčev pesek, da s svojo trdoto zarezuje apnenec. Za zarezo, globoko pol metra, je treba do deset ur dela. Zato je marmor precej drag, kubik stane okoli 100 000 din, če je v velikem čoku. Stavbeniki čislajo ta kamen in ga vedno bolj uporabljajo. Po rožnatordeči barvi ga je lahko spoznati. Iz njega je n. pr. portal razstavne dvorane v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani. Od 17. stoletja do 1870 so tod v bližini kopali železovo rudo in jo spravljali čez hribe v Farji potok na selški strani Blegoša, kjer je bila fužina, pozneje pa v Železnike. Od tistega časa imenujejo kraj blizu sedanjega kamnoloma V rudi.

Kjer z zahodne strani priteka Kopačnica, stoji združni dom v Hotavljah. V njem so poleg združnih poslovnih prostorov še prosvetna dvorana, šola in čevljarstvo podjetje. Hotavlje so nameščene v ozkem grlu stranske doline pred izhodom v Poljansko dolino. Hiše se vrste po stranski dolini in po polici nad njo. Poleg izliva Hotaveljščice v Poljanščico je stikališče cest, ob njem spomenik žrtvam NOB, gostilna in avtobusna postaja na Progah Škofja Loka—Žiri in Škofja Loka—Cerkno. Tu se konča naša prva prečnica čez Loško pogorje.

Nekaj misli o treningu plezalcev

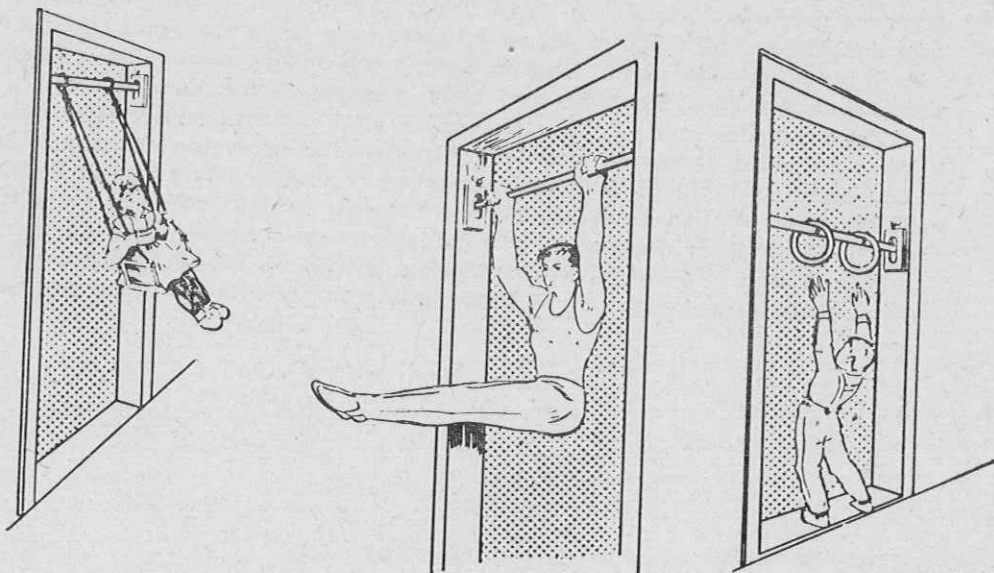
TONE JEGLIC

Opazil sem, da je precej alpinistov, ki se dobesedno mučijo, če gledajo so-plezalca ali drugo navezo pri plezanju v steni. Predvsem so to dobri plezalci. Marsikoga zlepa ne pregovoriš, da bi plezal kot drugi v navezi. Nekateri trdijo, da so vzrok temu slabi živci. Če to drži, potem le v majhni meri. Glavni vzrok tiči drugje. Saj je res, da je pravi užitek gledati pred seboj odličnega plezalca.

Pa stopimo v telovadnico. Oglejmo si na primer začetnika na drogu. Nič posebnega ali morda celo malo dolgočasno in običajna nevednost. Če pa si ta privošči kako težjo prvino, se vse skupaj kaj lahko konča s padcem na blazino. Če pa gledamo odličnega telovadca, kaj hitro ostrmimo nad tem, kaj vse človek zmore.

Zdaj pa skušajmo primerjati povprečje telovadcev in alpinistov (gledamo fizično plat udejstvovanja). Naj mi bo odpuščeno, ampak trdim, da alpinisti take primerjave sploh ne vzdržimo. Naše povprečje bi lahko primerjal morda z boljšim začetnikom na drogu, le da se padec na blazino pri nas lahko konča precej globlje. Nekateri celo pravijo, »da je velik del telovadcev velik antitalent za hribe«.

V vsakem športu športniki redno in vztrajno trenirajo, če hočejo doseči kake rezultate, o treningu pa obstaja strokovna literatura. Alpinisti pa o treningu nimamo niti čistih pojmov, kaj šele strokovno literaturo. Nedeljski pomladni treningi v plezalnih vrtcih še niso noben trening, čeprav za tehnično izobrazbo plezalca veliko pomenijo. Lepo bi bilo, če bi nam kak strokovnjak o tem kaj napisal. Problem ne bo tako lahak, saj bo poleg fizične kondicije treba razpravljati tudi o psihični. Upoštevati bo pri tem tudi treba, da ni noben problem plezati šesto stopnjo s klini in svodrovci, četudi v previsih, v primeri

s prostim plezanjem. Pri študiju o treningu bi bilo treba upoštevati torej moč, tehniko in psihični moment.

Morda bo kdo oporekal, da v alpinizmu ne gre za rezultate. Prav. Ampak trening je za nas pogoj za varnost v steni. In še to: kdor stopa v steno fizično in tehnično pripravljen in si izbere težavnost svojim sposobnostim primerno, bo imel od plezanja veliko, veliko več, karkoli že išče v steni. To velja za gore sploh, ne le za stene. Kadar bo tako, alpinizem ne bo več po krivici veljal kot nevaren. Saj vemo, da se dobri navezi pri nas v najtežjih stenah še ni zgodila nesreča.

Ko sem že pri treningu, naj omenim še pripomoček, ki ga je skonstruiral znani alpinist profesor Avčin in plezalcem lahko odlično služi za trening. Gre za drog, ki se s pomočjo posebnih zagozd brez vsakih vijakov pritrdi med dve steni, najbolj enostavno kar med vrata. Drog je primeren za dvigovanje in druge vaje za moč in spretnost. Podjetje Šport oprema v Šentvidu pri Ljubljani je s tem artiklom napravilo dobro uslugo plezalcem, čeprav je drog sicer namenjen telovadcem. Ekstremistom torej ne bo več treba iskati robov med vrati, pa tudi mi bomo imeli od te naprave veliko koristi.

Disertacija znanstvenika Anatola Lucerne

MIRAN MARUSSIG

Anatol Lucerna, diplomirani geograf in po poklicu znanstvenik, je znova odkrival Alpe. Rojen raziskovalec kakršnen je bil, ni trpel površnosti in nikakor ni mogel razumeti, počemu pravzaprav hodi toliko ljudi v gore, ko ne raziskujejo in ne študirajo visokogorskega alpskega sveta, tipičnih kraških in periglacialnih oblik, moren in lezik ter sledov veleledenikov. Vsa ta množica je bila zanj nič več in nič manj ko trop slepcev, mogoče tudi ignorantov, prav gotovo pa povprečnežev brez idej in kar je glavno — brez znanstvenih ambicij. Gore so gotovo velik znanstveni zaklad, še nerazkrit in svež in prav to, da so v dvajsetem stoletju še vedno nepopisan list, je Anatola Lucerno neznansko podžigalo. Zamižal je in si predstavljal doktorsko disertacijo, napisano na krasnem belem papirju in pod zajetno znanstveno vsebino njegov genialni, veliki podpis — dr. Anatol Lucerna.

Da bi Anatol ne bil razgledan, ne bi mogel reči. Diploma vendarle pripomore svoje. In prav po zaslugi fakultetne izobrazbe je bil toliko pameten, da je vedel, kje so tisti tako zvani znanstveni problemi, ki naj jih reši in s katerimi naj popiše prazne strani svojega velikega dela. Bil je celo toliko pameten, da je vedel, kje je že popisan kak bel list v znanstveni temi periglaciala, morfologije ali zakraselosti interesantnega površja Zahodnih Alp, ter je prav po zaslugi te razgledanosti vedno gradil na že dognanih izsledkih tujih avtorjev, medtem ko je bila njegova znanost državna skrivnost št. 1 in je vse papirje, popisane z njegovim rokopisom, trdo zaklenil v predal pisalne mize ter zapisal na vsako stran posebej v desni kot zgoraj: »secret«.

Anatolu Lucerni bi nikakor ne mogli očitati, da je nič in ničé. Pisal sicer ni veliko, toda kar je, je bilo vse bolj ali manj dognano. Ne oziraje se na to, ali je bilo to zgolj njegovo delo ali pa delo treh ali več kolegov, je pod vsakim

sestavkom pisalo: izmeril, pogruntal in napisal Anatol Lucerna. Kolegi so sicer trdili, da to ni »fair«, Anatol pa se je takoj dvignil nad nivo povprečnežev in dejal: »Znanstvenikom prosto pot!« Tako je torej nekega dne pobral nahrbtnik, vtaknil vanj toplomer, kompas in merilni trak in odšel na študij visokogorskega alpskega sveta.

Napotil se je v dolino Vrat. Stal je pod steno in študiral. Vse je bilo bolj ali manj jasno. Obračal je glavo, se nagibal v levo in desno in s prstom krožil po zraku. Ledenik tu, ledenik tam in Bistrica — precedek in žalostni ostanek davne preteklosti. Bistvo je temperatura. Temperatura zraka, temperatura vode, temperatura skale na zraku, temperatura skale v vodi. Vzel je beležnico in zabeležil: skala se v periglacialu segreva, kar jasno potrjuje dejstvo, da je kamen v vodi mrzel, na zraku pa suh. Takoj je opazil napako, prečrtal suh in dodal — topel. Zapisal je dalje: desno za vršajem lezika, levo za leziko vršaj — ergo, ledenik je drsel po klancu navzdol. Premaknjeni kamni kažejo na to, da je bilo snega precej. Cenim premik ledu: 8,4642 milj. kub. metrov na dan. Potem je vtaknil toplomer v nahrbtnik, izmeril strani neba, uviziral dvakrat zapored vrh in zaključil opazovanja.

Na Triglavskih podih je meritve ponovil. Preskakoval je škraplje, izmeril površino in delal hitre in jasne zaključke. Stopnja zakraselosti 2,5, kar pomeni, da je dvainpolkrat več zavitih ko ravnih ploskev. Koeficient temperature izpremembe zraka 3, kar pomeni, da je zjutraj trikrat bolj mraz ko popoldan. Faktor zemeljskega premika nič, kar pomeni, da ni bilo v času opazovanj ne potresa, ne grmenja, ne rušenja skal. Tudi tu ni bilo problemov. Morena tu, morena tam, podor tu, podor tam, kar kaže vse na visoko prepokanost, na izredno razgibanost in na to, da je vode silno malo, ker izgine v tla. Ker je ledenik vsak dan krajši, se topi in ker se topi, ga je vsak dan manj. Led sublimira, led poka in led drči navzdol. Led bo izginil in ostala bo gola skala.

Planinec, ki je šel mimo učenega moža in videl, kako študira, gleda in beleži, kima in meri, je brž naredil zaskrbljen obraz in je dejal: »Znanost, to je resna stvar. Želim vam mnogo uspeha, gospod.« Anatol pa kar preprosto slovensko prislovico: »Pojdi v ...« Na Kredarici je s kozarčkom črnine zaključil opazovanja in se z ogromnim novim znanjem pognal v dolino.

Nestrpen, umazan in zaprašen od dolge poti je pridrvel v pisarno, potegnil na mizo papir in zapisal: »Dissertation de docteur.« Uporabil je vse, kar je in kar ni kdo o tem že kdaj zapisal, vse svoje beležke z označbo »secret« in vse, kar mu je kdaj koli kdo o tem prišepetal na uho. Delal je trdo in težko, ker je znanost že sama po sebi trda in težka. Vložil je v delo svoje srce in vse svoje znanje. Ko je bil gotov, je zalepil kuverto in delo odposlal.

Nikdar mu gore niso bile tako blizu, ko v času pričakovanja doktorskega naslova. Vedno je mislil o tem in — med ljudmi pač ni razlike — o tem tudi sanjal. Videl je silhete visokih hribov, vrhov in ledenikov in pod Alpami on — Anatol Lucerna, obsijan z gloriolo slave in znanosti, z gloriolo raziskovalca in velikega duha.

Anatol se ni niti zavedal, kaj je storil, ko je prejel kuverto, oddano z njegovimi popisanimi papirji. S tresočimi rokami jo je odprl in ko je razgrnil papirje, je bila tik poleg naslova majhna, preprosta pripomba: ZAVRNJENO. Stisnil je glavo med ramena in spet odšel v dolino Vrat.

Sedel je na skalo in čakal. Kaj, niti sam ni vedel. Prišel je mimo planinec in ko je videl osamljenega moža, je dejal: »Pa kar sam, tovariš? Pojdi z mano, greva na Triglav!« Anatol je vstal in odšel. Vodil ga je povprečnež, brez idej in brez znanstvenih ambicij in Anatol je kritično — mogoče prvič — priznal,

da je vredno hoditi po gorah tudi kar tako, mogoče za tolažbo. Prišla sta na vrh in sedla. Spremljevalec je vzel iz nahrbtnika malico, Anatol pa termometer. Izmeril je temperaturo, se obrnil zaupno k sosedu in dejal: »Veste, to rabim za novo disertacijo. Poznate morda koga, ki je že meril temperaturo tukaj, na vrhu Triglava?«

Planinsko lenarjenje

SREČKO LOGAR

Avgusta 1936 sem spremljal na Stol v Karavankah dve mladi dekleti. Ker je bila med njima tudi moja simpatija, sem si na tihem in morda celo nekoliko hudobno želel, da bi eno deklet oddal kakemu drugemu planincu. Tako bi bila naša družba bolj na pare in zdelo se mi je, da bi bilo mnogo lepše. Takrat smo bili še mladi...

Po primernem počitku v nekdanji Valvazorjevi koči smo se odpravili, da bi čim preje prodrli do Prešernove kočice, kjer naj bi bila druga baza za počitek, nakar bi že nekako prišli tudi na vrh Stola. Med prijetnim klepetanjem v mladem in svežem jutru, ki ni imelo pravega planinskega značaja, ko se je sonce že precej nevarno dvignilo, po tleh pa je še ležala rosa, smo zavili po udobni poti preveč na levo. Čim sem se tega dobro zavedel, je bilo že prepozno. Našli smo nekako stezo in se odločili, da bomo šli po njej navzgor in poizkušali priti na pravo pot. Steza pa se je kmalu zgubila in bil sem v veliki zadregi, ker je vse kazalo, da bomo kmalu prišli v težko ali pa celo neprehodno skalovje nad nami. Za vrnitev v spodnjo kočico pa se nikakor nismo hoteli odločiti.

Ko že nisem več vedel, kaj naj napravim, me je nenadoma prestrašil nek glas nad menoj:

»Kdo gre tam?« Bil je glas moškega in še celo precej osoren. Res mi je vtil nekotno strahu v kosti. Prihajal je od nekje iz samote. Naglo sem odgovoril, da smo trije, en moški in dve dekleti, da smo namenjeni na Stol in da smo verjetno nekoliko zašli.

»Moški naprej, dekleti pa naj malo počakata!« je bil naslednji glas iz samote, ko še nisem mogel ugotoviti s kom imam opraviti.

Takoj nato se je na polički nad menoj dvignila v zrak noga, ki je natikala spodnje hlače, nato še druga noga, ki se je vtaknila v drugo hlačnico, nato sem opazil nekaj trebuhu podobnega, ki se je pokrilo z navzgor potegnjenimi spodnjimi hlačami. Občutek strahu me je minil, ker sem spoznal, da imam opravka s spodnjimi hlačami, zato sem krenil dalje z občutkom radovednosti. V tem pa se je pred menoj že dvignila postava krepkega fanta. Po zarjaveli koži sem takoj spoznal, da je to človek, ki hodi pogosto v planine.

»No, sedaj lahko pridejo tudi dekleta. Na Stol pa tod ne boste prišli, ker ste kar pošteno zašli in ne samo malo!«

Podala sva si roki in se predstavila. Zelo mi je žal, ker sem pozabil njegov priimek. To se mi dogaja vedno ob takih bežnih predstavljajih, zato ga bom »v nadaljnjem besedilu« imenoval kratko Jeseničan, ker sem si zapomnil samo to, da je bil iz Jesenic.

Ogledal sem si položaj: Jeseničan si je bil izbral udobno polico v popolni samoti, kjer je računal, da ga nihče ne bo motil in se slekel do golega. Po ruši

je raztegnil nekako ponjavo in izpostavil svoje telo sončnim žarkom, pljuča svežemu planinskemu zraku. Za podzglavje je porabil skromno napolnjen nahrbtnik. Ko smo bili vsi skupaj, ga je nekako minila namrgodenost, čemur sta verjetno pripomogli tudi dekleti s svojo zgovornostjo.

»Nazaj vam ne kaže hoditi, torej vam bom moral pokazati, kje se boste izkovali iz tega robovja. Sicer pa ni nikjer zapisano, da jaz ne bi smel nekam više.« Dobili smo torej izkušenega vodnika, ki je takoj začel pripravljati svojo borno kramo, da nas bo spremljal. K sebi sva vzela vsak po eno dekle in ju varovala na dokaj nevarni poti. Ko smo prišli na neko stezo, nam je povedal, da smo na varnem in tedaj sem izkoristil priložnost, da razvozlam okoliščine tega človeka.

»Kam ste pravzaprav namenjeni?« je bilo moje prvo vprašanje.

»Nikamor,« je bil kratek odgovor. Nato se je sam odpel:

»Veste, ti naši planinci se mi zdijo vsi prave šeme. Kar naprej nekam drvijo in čim višje pridejo, toliko bolj se zdijo sami sebi imenitni. Jaz nikoli ne napravim potnega načrta in si izberem v dolini samo neko poljubno smer ter grem nekako tja v tri dni. Če pridem kam, je dobro, če ne pridem nikamor, je pa še bolje. Najraje se nekje zleknem in počivam, ker se dovolj utrudim že v tovarni. Ko se naveličam ležanja na enem mestu, se pomaknem nekam naprej in hodim, dokler se mi ljubi, potem pa času primerno izberem novo počivališče. Glavno je, da sem nekje v planinah, ker jih imam zelo rad. V planine hodim skoraj vsako soboto in nedeljo, tudi če je slabo vreme in dostikrat tudi pozimi. Seveda takrat ni toliko ležanja, počitek pa si vendar znam poiskati. Vam se bo seveda zdelo, da sem čuden planinec, meni pa se vi zdite prismuknjeni. Sicer ima pa vsak svoj sistem in za tistega misli, da je najboljši.«

Ker sem bil že pošteno utrujen, še bolj pa dekleti, sem kar takoj začel razmišljati o tem zame popolnoma novem planinskem sistemu. Nič bi ne bilo napačno, če bi ga kar takoj uporabili in se lepo lagodno zleknili na tako jašo, namesto da rinemo navzgor. Toda mi smo imeli v načrtu, da obiščemo Stol in da se ovekovečimo v spominski knjigi ter da naslednji dan pridemo na Golico in po možnosti še na kak višji vrh. Povsod se moramo tudi vpisati v spominsko knjigo in odtisniti štampljke v naše planinske legitimacije. Pa tudi prijateljem moramo poslati razglednice. Sicer nisi pravi planinec! Po metodi tega Jeseničana pa to ne bo šlo. Morda se bo našla kaka vmesna kombinacija? Ko sem še razmišljal o vsem tem, me je Jeseničan kar sam spomnil na njegovo metodo: ko bomo na vrhu, bomo že videli kako in kaj! In res smo videli: V koči smo ostali ves dan in še naslednji dan. Lenarili smo v njej in okoli nje in mi trije smo komaj utegnili pogledati iz vrha Stola na koroško stran. Jeseničan pa še tega ni napravil. Bilo je tako bolj prijetno in domov smo se vrnili po najbližji poti. Golico bomo obiskali ob drugi priliki ali pa tudi ne, odnosno jo bodo obiskali drugi!

*

O planinski metodi tega Jeseničana sem večkrat razmišljal, posebno takrat, ko sem čital razne razprave o pomenu planinstva in filozofska razpravljanja plezalcev Jugovega tipa, ki jih nisem nikdar razumel.

O tej planinski metodi razmišljam danes, ko drvijo skozi naše mesto trume transverzalistov in me sprašujejo: »Tovariš, ali imate tu v Idriji kake neobvezne štampljke?«

»Seveda jih imamo: poštno, občinsko, ono Rdečega križa, lovsko, ribiško, muzejsko, jamarsko, take, ki jih pritiskamo na razglednice, ko jih pripravljamo za planinske postojanke in kaj jaz vem kakšne še vse!«

In že se ti oglasi majhna ljubljanska srajca: »Ja, gospod, ali bi lahko dobil vsaj muzejsko in jamarsko. Ali bi mi pomagali, da bi ju dobil v petih minutah, ker se nam mudi. Na Hleviških planinah je obvezna štampiljka, ki jo moram imeti še danes.« In po petih minutah že dere truma na Hleviške planine, ne da bi videla Idrijo in njen muzej, v upanju, da bo v eni uri pritisnila obvezno štampiljko na Hleviških planinah v legitimacijo transverzalistov, pri tem pa mogoče doseгла tudi neobvezno v novi koči na Vojskem, ki leži nekoliko ob strani.

Ta planinska metoda, ki se je močno utrdila in ki bi jo lahko imenovali »jurišna metoda«, se seveda močno razlikuje od one mojega Jeseničana. Katera je pravilna? Mislim, da se mora pri tem vsak sam odločiti in izbrati tisto, ki mu je najbolj všeč. Vsako tele ima svoje veselje.

Vsekakor pa sodim, da ne bo napačno, če Jeseničanovo metodo nekoliko razčlenim. Imenoval bi jo metodo planinskega lenarjenja in poiskal bi tudi njeno filozofsko utemeljitev:

1. Ima to prednost, da je najmanj utrudljiva in je zato priporočljiva posebno za delovne ljudi.

2. Je najmanj nevarna. Če si pravilno izbral ležišče, ne moreš nikamor pasti.

3. Je zelo zdrava. Pred premočnimi žarki se lahko zaščitiš, pred dežjem se pomakneš pod kako skalo, pred dobrim planinskim zrakom pa se itak ni treba varovati, ker ga je v naših pljučih itak vedno premalo. Pred modrasi se ubraniš s palico, s katero pretolčeš okolico, da se daleč razbežijo, mravlje odstraniš z udarcem prsta, komarjev pa navadno ni toliko, da bi se splačalo o njih govoriti.

4. Zahteva najskromnejšo planinsko opremo. To se opravi s skromnim nahrbtnikom brez cepina, derez, vponk in plezalnih vrvi.

5. Je najcenejša. To pa je tudi danes še vedno zelo važen faktor vsaj za delovne ljudi.

6. Deluje pomirjevalno na živce, če jo izvajaš sam. Že v dveh lahko nastanejo komplikacije.

Tudi še nadaljni faktorji bi se dali izluščiti iz teh razglabljanj, vendar mislim, da so gornji že dovolj močni.

Rad hodim v planine. Metode planinskega lenarjenja se nisem nikoli dosledno držal, ker se izogibam ekstremov. Legitimacije transverzalistov pa tudi še nisem nabavil, ker se vedno bolj nagibam k metodi planinskega lenarjenja!

Zvončki na obisku

LUDVIK ZORZUT

*Jož, pljučnica vzplamtela je,
vročinski val v pozimskih dneh,
pomlad se vozi na saneh,
na snegecu splahnela je.*

*Se trkajo seničice, strnadi,
da kruhka ni, da zrnica ni,
čez polje zima jih podi,
tam zunaj, da še ni, še ni pomladi.*

*Oblaki beli, kam ste odhiteli,
tam v rebrih burje divji ples,
tu v prsih pljuč plamteči kres.
Jož, zvončki prvi, da ste le prispeli!*

Sledi na grebenu

ANDREJ HABIČ

V strmini je zavriskal veter in mu zbadel razgreto lice. Za trenutek je postal in se ozrl v steno. Zazdalo se mu je, da stoji med oboki in stebri katedrale. Oko je zdrsnilo čez ledene previse Gore in iskalo v njej znanih mest. Pod grebenom se je utrgal plaz in pljusnil v globino.

Spet je zagazil v zmrzujoče snežišče. Ko so se zadnji robovi stene poslavljalji od dneva in je dolina tonila v modre sence, je dosegel bajto. Odkopal je zasnežena vrata in stopil v izbico.

Noč. Ko je obupal nad poslednjim poizkusom, izvabiti ogenj iz vlažnih krepele na ognjišču, je prižgal svečo in jo pritrdil na desko nad pogradom. Po stenah so zaplesale bežeče rjave sence izpremenjenega prostora.

Leto dni je ostalo za njim. Podobe ljudi, ki jih je nekoč rad videl, so izginile v ovalnem, prozornem zraku. Njihovi obrazi so bledeli kot da izginjajo v mrzli megli na snežiščih pod Goro (saj res, sam vrag ve, kako ga bo sprejela jutri?)... In sebe? Tudi sebe ne išče več v toplem oblaku cestnega prahu tistega leta in še vseh let pred njim. Danes, to noč se mu je zdelo, da gleda vse te like v njihovi nenavadnosti, v minljivi sreči, brezobličnih žalostih, v velikih bojaznih in drobnih triumfih. Morda jih niti bilo ni?

Toda bili so. Ležala sta v travi za domom v Bistrici; pozabil je na sonce v stenah, na vse kline, ki jih je pustil v robovih previsov. Le njene oči je videl. Mehke in vlažne. Minilo je leto in več. Danes je zopet utrl osamelost gaz k bajti v kotel pod stenami in še v tem tesnem prostoru je čutil, kako visi nad njim Gora, temna, trikotna. Pa jo ljubi. Ne boji se, dostikrat. Boji se le za tisto, kar bo ugasnilo v njem, prej kot bi zagorelo v kom drugem. Le nikar ne misli, da je tisto GLAVNO, POSLEDNJE, TISTO EDINO. Včasih smo taki. Vsi imamo krvave glave in izmučeno telo od mnogih padcev. In vedno se nam zdi, da je bilo tega več, kot smo zaslužili.

Obrnil se je na šumečem ležišču in prisluhnil v noč. Veter je prenehal. Sveča nad pogradom je dogorevala in prasketaje ugasnila. V medli svetlobi, ki je padala skozi napol zasneženo okence in polnila izbo s čudno lepim odsevom z mesečino posutih snežišč, je skušal razločiti obrise prostora. Spanec mu ni in ni hotel zatisniti oči. Minute so tekle.

Spomnil se je na svoj zadnji vzpon v Gori. Na nekaj krčevitih metrov plezanja v zajedi pod rumenim odlomom in na previs nad lopico. Tudi nad tem dogodkom je ležal čas. Le da je ostal povratek v dolino še vedno kakor včeraj in je ležal v globini njegovega bistva ves pekoč, kljub mehki, patinirano zlati barvi tistega večera. Šopek očnic, pet belih zvezdic, ki jih je nabral v steni in jih položil na njene prsi, je strl v svojem objemu.

Tisto noč se je poslovil od gora. In nocoj se je vrnil. Pogrešal jih je. Njegova gaz v snežne robove ni umik pred življenjem. Nasprotno, iskat ga je prišel. Ve, da bo osamljen in nemiren, vse dokler ne bo začutil pod prsti zaledenelih oprimkov, vse dokler ne bo minila noč v mrzli izbici.

*

Prvi žarki novega dne so ga zatekli v plaznici pod stebrom. Zasnežena zajeda je zopet terjala starih moči. Tudi v previsu je začutil mrzli dih Gore. Vpel je zanko v star klin in obvisel nad globino. Spočil si je otrdela zapetja in se čez čas zopet pognal navzgor, iskaje znanih oprimkov. S telesom je bil že čez rob. Očistil je led s poličke s kratkimi zamahi cepina, vihteč ga skozi pršče iskrenje ledenih drobcev. Z nihajočim zamahom se je potegnil navzgor, se izvesil okrog balkončka in zapustil zračno mesto nad previsom.

Ko so pričeli drseti čez steno prvi plazovi, je došel na snežišče pod grebenom. Hitreje so zaškripale dereze...

Na vrhu, nad stenami, snežišči in ostrim grebenom se je ozrl v ozelenelo dolino in začutil, kako miren in spokojen je. Nikogar ni premagal, le DOSPEL je. Široko, temnomodro nebo, slepeče sonce, veter, v katerega se je uprl na grebenu, obzorje, ki se staplja z belimi vrhovi, prešerno prostranimi vesinami, stebri strmih sten.

Sedaj je vedel, kje naj išče končno. Najvišji vrh. Moral bi doseči vse ob njem. Tudi bolečino in težke dni. Gora ni brez njih. Sreča je lepa stvar. On jo bo iskal

to. Kdo jo najde? In kdaj? Ali ni bil sam kriv, da je minilo TISTO leto? Saj more ravno od Gore zahtevati, da mu je več prijatelj, kot je on sam sebi. Ona mu je dala pravico, da tako veruje.

Tudi danes ne misli, da je vse določeno, neizpremenljivo. Le jasno željo nosi v sebi; da bi ostala Gora v njem, kolikor bo to določilo življenje, ki v njem pride vse.

Težko je najti besede, pa tudi misli za tisto, kar je bilo njegov doživljaj. Bi Orfej znal to povedati? Nasmehnil se je. Ali je Orfej sploh kdaj bil v steni?

Spet so se zlivale vitke vertikale z vrha v sonce večera, ko si je na resju v dolini otrl znoj s čela in se ozrl nazaj proti Gori. Morda so ji ravno drobni rdeči cvetovi, med katerimi je postal, dajali ritem živečih površin in v njihovi srebrnini se je mogla zaslediti mehko trenutek, ki so jih vezali v tihi prostor...

(Noči pod steno, april 1960)

mladi pišejo

Kako težko je postati vrhunski planinec

MIHA POTOČNIK ml.

Vsi planinski pisatelji pišejo v glavnem, kako so preplezali VI+ težavnostno stopnjo ali kaj so videli v Himalaji. Jaz sem skromnejši in sem tu opisal le turo na Prisojnikov predvrh.

Jože in Igor še nikoli nista bila v hribih. Zato sta me prosila, da ju jaz, izkušen planinec, peljem na kak hrib. Premišljeval sem, ali naj ju za prvič peljem na Šmarno goro ali na Rožnik ali pa na Prisojnik. Takoj se mi je zazdelo, da bo Prisojnik še najbolj pripraven. Ko sta me vprašala, kako naj se oblečem, sem jima povedal, da tako, kot če bi šla v letni kino. — Potem smo se odpeljali na pot. Vlak se mi je še vedno sprehajal po glavi in mi žvižgal skozi ušesa, ko smo mi že potili pot iz Kranjske gore proti Vršiču.

Jože in Igor sta se oblekla, kot sem jima svetoval, samo malo drugače. Oba sta imela na nogah špičake, kratke nylon nogavičke, cowboyke + značke in dežnike. Jaz kot izkušen gorohodec sem bil vse drugače napravljen. Imel sem belo srajco, brezrokavnik in uro, sicer pa v vse enako kot onadva. Tedaj sem se nenadoma spomnil, da sem ga polomil s Prisojnikom (tedaj se je za hip izvil iz oblakov), saj gotovo ni visok samo 547 metrov, kot sem se baje učil v šoli, ampak verjetno 1547 m, mogoče celo 2547 m ali pa še več. No, planinec nikoli ne obupuje, sem si rekel in se takoj nato spotaknil in si razbil uro.

Do Erjavčeve kočice na Vršiču smo hodili do večera, saj nas je krasen razgled po hribih, čeprav je bilo oblačno in se ni nič videlo, ves čas podžigal, da smo se ustavljali in tako ulovili kaj sape. Po poti bi se tudi skorajda nekajkrat izgubili, saj cesta na Vršič sploh ni markirana! Nekje na sredi smo srečali tudi nekega možakarja, ki nas je prijazno pozdravil. Nam se je zdelo to zelo neumno, saj nas sploh ni poznal. »Le zakaj se vtika v nas?« Gotovo ima grde namene, se je pridušal Igor. Tik pred Erjavčovo kočico smo srečali nekega pastirja, ki je skrušeno sedel na panju in brundal žalostne melodije. Ker imam po materi globoko dušo, sem ga takoj vprašal, zakaj je tako potr. »Vojna bo,« je obupano odgovoril. »Zakaj pa?« sem se naivno pozanimal. »Vidim, vidim,« je rekel, »da je vsak dan več ljudi v hribih. Preveč nas je že na zemlji.« Prestrašeni smo vstopili v mirni planinski dom, kjer je ravno Armstrong po radiu ogreval nekaj plesalcev, ki so že zapadli v ekstazo in se med kriki metali po tleh. V tem objemu gora je tudi nas takoj minila utrujenost in začeli smo divje bodriti plesalca, ki se je zvijal po mizi. A jaz se v ples nisem mogel prav vživeti, ker sem se ves čas tresel za nesrečneža, da bo padel z mize in se udaril. Ob polnoči, nekoliko poprej, ko mora biti v planinskih kočah mir, smo se odpravili spat. A celo noč nisem mogel zaspati, ko pa je veter od zunaj tako divje zavijal. Pa pravijo, da ima človek v gorah mir!

Drugo jutro smo se navsezgodaj, že ob desetih zjutraj zbudili. »Rana ura, zlata ura«, sem se razveselil, ko sem videl, da kaže moja ura šele pet zjutraj. Ponosno sem jo potrepal, tako da je začela spet teči, potem smo pa vsi trije stopili v izbo. Prav takrat je planil v kočo tudi neki planinec, se v naglici zaletel v Igorja in mu oblezal v naročju. »Oskrbnika prosim,« je še zašepetal revež. Oskrbnik je takoj pritekel, močil revežu obraz in prestrašeno govoril: »Gotovo kaka gorska nesreča. Ste videli, s kakšno požrtvovalnostjo je ta tovariš vso pot tekel, da bi ...« Revež je spet prišel k sebi in zašepetal: »Transverzalni žig!« Ko je pritisnil žig v knjižico, se je zakadil skozi vrata in nam v hipu izginil izpred oči v smeri naslednje planinske kočice. »To je pravi planinec,« sem ponosno povedal Jožetu in Igorju. »Skromen, hiter, skrbi za krepitev svojega telesa, hribi so mu vse.«

Po zajtrku smo se odpravili naprej proti Prisojniku. Spotoma smo videli, da lahko celo motorist postane vnet obiskovalec gora (do koder gre cesta). Do kočice sta se pripeljala dva dvajsetletnika in vzkliknila: »Uh, glej, kako lep motor je tu zaparkiran! Zato se je pa res izplačalo priti sem gor,« nato sta se pa odpeljala nazaj. Tak odnos do gore seveda ni popoln. S tulečimi vzkliki »Juh — juh« bi lahko glasno izrazila lepoto gora, potem bi se lahko malo pozabavala z nižje stoječo skupino ljudi, ko bi proti njim spustila nekoliko skal in nato opazovala, če imajo dober refleks in kam se bodo skrili. Nato bi potrgala vso floro, da bi dokazala, kako pri srcu so jima cvetlice, in se srečna, polna velikega doživljanja, odpeljala v dolino.

Mi trije smo medtem že pripesali do vznožja Prisojnika. Ker je pot zelo strma, mi smo pa imeli gladke podplate, nam nikakor ni šlo. V obupu smo si odvezali čevlje in šli raje v nogavicah naprej. »Kakor najbolj izkušeni plezalci,« sem pripomnil jaz, ki sem največ vedel o hribih. Jože je medtem tulil kot volk in bil je presrečen, ko so mu vse gore odgovarjale. Jaz, ki sem vedel, kaj se v hribih sme in kaj se ne sme, sem ga pograjal, da tako tuli. Nastavil sem dlani pred usta in zarjovel kot lev. »Vidiš, tako se tuli v hribih,« sem ponosno povedal.

Igor je medtem ušel naprej. Nenadoma je zakričal: »Pazi, skala!« Midva z Jožetom sva nemudoma počepnila v blatno lužo za veliko skalo. Nekaj časa sva čakala, ko pa le ni bilo nič, je Jože ravno pravi trenutek pogledal izza pečine, da mu je na glavo priletela tista skala. V grozi sem zamižal in tako slišal, kako je nekaj počilo. »Ubogi fant,« sem še zašepetal. »Uboga skala,« se je zarežal Jože in si čistil glavo prahu. »Ni samo važno, kaj je v glavi,« se je bahal repetent. »Sicer pa to sploh ni nobena skala, to je kot kamenček,« se je pridušal. Ravno tedaj je prifrčal še en kamenček in ga zadel v glavo. Jože se je kar sesedel in zajekljal: »Prekličem!«

Okoli poti je rastle vse polno planinskih cvetic. Iz žepa sem potegnil planinsko knjižico in prebral: »Dober planinec varuje gorske cvetlice.« Z Igorjem sva planila nad rože in jih začela mrzlično trgati. Jože naju je začudeno gledal. »Pridi pomagat,« sem mu zaklical, »ali me nisi prej slišal? Pridi še ti varovat planinsko floro pred požrešnimi planinci, ki bi jo vso hoteli potrgati!« »Ampak jaz nisem iz Gorske straže!« se je lenuh nekaj upiral. A je navsezadnje le prišel pomagat. Vsi trije smo potem nosili šope rož za neko skalo in jih tam skrili, da jih ne bi dobili kakšni na rože požrešni planinci. Potem smo za krajši čas spet malo tulili, kar se nenadoma Igor spomni, da nismo videli doslej še nobene divje živali, čeprav jih je tu mnogo. »To je pa res čudno,« sem se začudil še jaz.

Nenadoma smo zagledali visoko anteno. »Vrh Prisojnika,« sta zavpila Igor in Jože. »Vrh Prisojnika,« sem ponovil še jaz. »Ko sem šel s Poldetom na Prisojnik, je bilo tudi tako.« Srečni smo se objeli, od veselja razbili leseno piramido na vrhu, potem sem jaz razgrnil zemljevid in začel razlagati: »Tu spodaj pod nami je Pokljuka, na desno je jezero... Na zemljevidu je napaka,« sem ugotovil, ker spodaj ni bilo Blejskega jezera. »Sploh pa kaže, da to ni pravi Prisojnik.« »Je mogoče to Triglav?« sta oba naenkrat vprašala. »Ne, tam je bolj redek zrak,« sem pripomnil. »Kje pa je žig?« Vsi smo skočili k pločevinasti posodi z vpisno knjigo in žigom. »Solna glava,« sem prebral z žiga. »Skoraj vrh,« sem modro pokimal, kot da mi je situacija popolnoma jasna. Daleč pred nami pa se je bleščal mogočni Prisojnik in se zavijal v jutranji pláč — v bele meglice. »Tisto je pa res Triglav,« sem se razveselil, »to se dobro spomnim, ker je bil moj stric nekoč že na vrhu.« »Ti je on sam povedal?« se je pozanimal Igor, ki mi ni prav verjel. »Ne,« sem odvrnil, »ampak bral sem v časopisu, da je stric padel s Triglava in se ubil.« Potem sem po stari planinski šegi spravil v žep žig, da mi bodo domači pač verjeli, da sem bil na vrhu. Ko smo se potem ravno trudili, da bi v spomin na strica zažgali vpisno knjigo, smo zagledali, kako hiti proti nam starejši človek: »Ali ste vi vso pot tako kričali, smrkavci?« »Da,« sem

ponosno odgovoril, onadva sta pa pokimala. Mož je zdajci zgrabil za gorjačo in se nam približeval. »V pravilniku piše,« sem lahko samo še povedal, »da so gore zato, da se človek malo odpočije. In če smo bili mi tako malo veseli, ko smo si odpočivali...« Vsi trije smo že tekli z vrha pred jeznim možakom. »Vrhunski planinec je pa težko postati,« sem še pomislil, ko sem si ogledoval ranjene noge in raztrgane nylonke. »En čevljev sem pozabil na vrhu,« sem se še spomnil, a si nisem upal ponj. Nasproti nam je prišlo spet nekaj mož, ki so nas ustavili. »Seveda,« sem pokimal. »V pravilniku piše, da je treba varovati pred drugimi gorsko floro.« »Kot čreda krav, ki vse popasejo,« je dejal eden od onih. Meni se je zdela ta prisrčnost zelo neumna in prav nič umestna. »500 din prosim,« je potem dejala Górska straža in se ni prav nič razburjala. Hladnokrvno sem izročil denar in pomislil: »Saj ni moj, ampak očetov. Gotovo smo premalo čuvali floro.« »Drugič bomo potrgali še več rož,« sem prijazno obljubil, nakar smo se razšli.

Ze blizu kočé smo zagledali moža, ki je pravkar malical. Za čudo je ravno tedaj tudi nas popadel glad, zato smo se poleg moža ustavili, navili transistor, ki deluje tako ubrano s planinsko tišino in še sami začeli jesti. Tisti mož je takrat že pojedel in je začel zakopavati ostanke in prazne konzerve. »Ali ste sploh že bili v hribih?« sem ga začudeno vprašal. Prepadeno me je pogledal, kot bi hotel reči, če to sprašujem njega. Takoj sem ga poučil: »V hribih se dela to tako,« in sem prijel prazno konservo ter jo vrgel po skalnati poti, da je še dolgo ropotala. Igor in Jože sta zamaknjeno poslušala to pesem planin. Ko je potem tudi Jože hotel vreči prazne sardine, sem se ustrašil. »Ali si znorel, potem nam drugi ljudje še verjeti ne bodo hoteli, da smo bili res tu.« Nato smo umetno razpostavili odpadke tako, da bi vsakdo lahko že od daleč opazil, da smo biti tu. »A naj se še podpišemo na vsako konservo?« je hotel vedeti Igor. »Nimamo več časa,« sem z žalostnim srcem ugotovil, nakar smo šli. Oni mož medtem sploh ni prišel do sape. »Ali smo napravili močan vtis nanj, kaj?« se je napel Jože. »Kar sapo mu je zaprlo, ko je spoznal, da sedi v družbi s starimi, prekaljenimi planinci,« se je še bahal Igor. Tedaj smo zaslišali, kako tisti mož kriči: »Vandali! Vandali!« »Le na koga se tako jezi?« se je začudil Jože. »Ne vem,« sem tako skomignil z rameni, da me je prijel krč v lopatico.

Na naši poti smo srečali dosti družb. Vsi so neprestano kričali: »Marina, Marina!« Nam se je prav čudo zdelo, da je skoraj v vsaki družbi toliko žensk s tem imenom. Kaže, da je tista Marina najbolj nerodna, ker morajo nanjo toliko vpiti.

Vsi razcapani smo se končno ustavili pred Erjavčevó kočo, se še enkrat ozrli na Solno glavo — predvrh Prisojnika, potem pa je Jože zavzdihnil: »Kako težko je biti vrhunski planinec...« »...posebno če je človek bos ter v cowboykah in če te soplaninci ne razumejo,« je bridko dopolnil Igor. »Sploh pa v pravilniku piše,« sem se oddahnil jaz, »da kdor ni včlanjen v društvo, sploh ni planinec.«

društvene novice

DR. DAVORIN SENJOR

Za glavo višji od nas vseh navadnih gorohodcev se je dvigal kot hrast na gori starešina obmejnih planincev — dr. Davorin Senjor. Bil je vrstnik in prijatelj pionirjev slovenskega planinstva, ki so ob prelomu stoletja vcepljali Slovencem ljubezen do naših večno lepih gora: Jakoba Aljaža, Fran Kocbeka, Janka Mlakarja, dr. Henrika Tume, bratov dr. Frana in dr. Josipa Tominška in mnogih drugih zaslužnih mož, znanih v jugoslovanskem pa tudi slovanskem planinskem svetu.

Danes dr. Davorina Senjorja ni več. Dne 11. junija 1960 je dal planinam slovo

za vedno. Zadnji žig v njegovo zajetno spominsko knjigo je vtisnila smrt.

Planinskemu društvu Maribor je načeloval enajst dolgih in plodnih let, ki so pomenila rast šibkega društveca v močno planinsko organizacijo. V ero Senjor pada razširitev posesti okoli Mariborske kočé, na Klopnem vrhu in pod Jezerskim vrhom, kjer je zrasel leta 1932 ponosen planinski dom, prvi na zahodnem Pohorju, ki je dobil po njem tudi svoje ime. To so samo zunanji in še danes vidni dokazi njegovih prizadevanj, koliko pa je bilo v dobi njegovega načelníštva podrobnega notranjega dela, o tem skoraj na vsaki strani govori društvena kronika. Koliko sej, sestankov, konferenc, občnih

zborov, organiziranja predavanj, potovanj in moledovanj — da, tudi moledovanj — je bilo potrebnih, da je lahko društvo razvilo dejavnost, ki jo je zahteval čas, neprenehna rast članstva, predvsem pa narodnoobrambni, gospodarski in politični razlogi. Spomnimo se samo borbe za dokončno posest Mariborske kočle in dolgoletnega zbiranja sredstev za zadrugo Ribniška kočla. Za denarna sredstva je društvu vedno trda predla in takratni načelnik je z njemu lastno vztrajnostjo in iznajdljivostjo znal najti potrebne vire, in to največ pri svojih znancih in prijateljih v upravni službi, pa tudi pri zasebnikih, ki so včasih morali nujno seči globoko v žep ali pa podpisati menice.

S centralistično usmerjenim osrednjim društvom v Ljubljani je moral bojevati marsikatero bitko v korist društva, dokler mu ni s pomočjo odbornikov-pravnikov uspelo sestaviti in uveljaviti nova pravila, ki so dala podružnicam večjo samostojnost in jim tako omogočila širši razmah.

Kot nekdanji praški študent, na kar je bil še posebno ponosen, je usmerjal društvo v narodnoobrambno delo, ki je bilo v dobi naraščajočega germanskega pritiska na našo severno mejo več kot potrebno. Društvo je prirejalo izlete na ogroženo mejo in v neposrednem stiku z obmejnimi prebivalstvom budilo in krepilo njegovo narodno zavest. Urban, Križ, Duh, Kapla, Remšnik — to so bili cilji številnih društvenih izletov, posebno pa še Pankrac na meji, kjer je PD Maribor vzdrževalo svoje zavetišče.

Seveda pa društvo pod njegovim vodstvom ni omejevalo svoje dejavnosti samo na izlete v bližnje sredogorje, ampak je obiskovalo vsa druga gorovja naše

domovine, s sosednjimi društvi pa je navezalo pristrčne stike, zlasti še s planinskim društvom »Sljeme« iz Zagreba. Člani tega društva so bili redni gostje našega Pohorja in so načelnika PD Maribor vsako leto počastili z obligatno »Martinovo gosjo«. Že omenjena dr. Senzorjeva planinska spominska knjiga pa vsebuje stotine in stotine žigov vrhov in postojank, ki jih je v času svojega intenzivnega planinarjenja obiskal, saj so mu nedelje v gorah pomenile hkrati oddih po togem poklicnem delu. Pod navidezno trdo skorjo pristnega Panonca je bilo gorko in dobro srce, v planinski srenji se je razvedril kot prijeten in zaželen planinski tovariš in družabnik.

Tudi vsem drugim vejam društvenega delovanja je dajal smer in določal smoter društveni načelnik, tako v vseh oddelkih: alpinističnem, amaterskofotografskem, gospodarskem, propagandnem, smučarskem in veselničnem. Saj je bil vsakoletni planinski ples v Mariboru vseljudska in množično obiskana prirediteljska sezona, pa mnogo let tudi najizdatnejši vir društvenih dohodkov. Vse zunanje manifestacije društva je vodil z uglajenim nastopom in elokvenco, v borbi za koristi društva je bil nepopustljiv, do svojih sodelavcev v odboru takten in ljubezniv, včasih pa tudi »strog sodnik« (kar je v poklicnem življenju tudi bil), vse v vsem pa osrednja osebnost, ki se je bodo vsi, ki so kdaj z njim delali, vedno radi spominjali.

Ime dr. Senzorja bo na častnem mestu zapisano v društveni kroniki. Planinsko društvo v Mariboru pa dolguje svojemu nekdanjemu načelniku spoštovanje in zahvalo za delo, ki ga je zanj opravil.

Ls.

(Iz »Planin ob meji« 1960.)

iz planinske literature

VZPONI V EVERESTU. Napisali: Gabriel Chevalley, Rene Dittert in Raymond Lambert, prevedla prof. Lilijana Avčič. MK, Ljubljana 1959, 278 strani.

Švicarski boj na Everestu leta 1952 je največji vzpon švicarskega alpinizma v njegovi zgodovini sploh. Pred plezalci je bila gora, ta velika neznanka — in pod njo ljudje, kot v časih, ko so prvi plezalci odšli v gore. Švicarji so bojevali svoj boj pogumno in po vseh pravih gorniške strategije; najprej so utrli pot čez Ledeni slap, čez to veliko ledeno pošast in z vsemi ukanami moderne ple-

zalne tehnike so ugnali tudi zadnji strelski jarek tega prvega obrambnega pasu — veliko razpoko ob vhodu v Zahodno globel. Drugi obrambni pas — stena pod Južnim sedlom — je dal plezalcem več dela, kot so pričakovali in jim je izsesal več moči. Tako je bil naskok na vrh obsojen na neuspeh pravzaprav že pred svojim začetkom. Gora ni Švicarjem podarila prav ničesar, izžrpala jih je že pred svojim tretjim obrambnim pasom in je poleg tega uporabila še novo orožje: na Južnem sedlu so že začeli razsajati predmonsunski viharji. Švicarski jesen-

ski poizkus je le dokaz več, da ta letni čas ni primeren za vzpone na himalajske vrhove.

Še danes ne najdemo napake, ki bi jo mogli očitati plezalcem, in prav zato je pogumni boj Švicarjev na Everestu tragičen, prav v antičnem smislu definicije te besede. Človek pred silami narave in v spopadu z njimi, vse kar stori, dela iz plemenitih nagibov in v najboljšem prepričanju, da ravna prav, in vendar propade ter ne doseže najvišjega cilja, ki je zanj vse žrtvoval. Leto dni kasneje so poželi zmago in tudi plodove švicarskih naporov in izkušenj Angleži, hkrati je bila to tudi zmaga tehnike, izboljšanih kisikovih aparatov, pretirane organizacije in končno tudi večjih gmotnih sredstev.

Švicarski poizkus pada časovno med Anapurno in angleški Everest in vsak teh vzponov je pojem zase. Prvi nosi še vse začetniške napake in vsa veličina vzpona na Anapurno je pravzaprav v tem, da so plezalci kljub vsemu le dosegli vrh in da je bil to prvi osemtisočak, ki je nanj stopila človeška noga. Angleški Everest je zaključek pionirske in heroične dobe bojevanja s himalajskimi velikani. Švicarska poizkusa nosita kljub končnemu neuspehu še romantični nadih velikega, prvobitnega in sedaj že minulega alpinizma. Nekaj podobnega je v boju, ki ga bojuje Hemingwayev starec z morjem in z veliko ribo in je na koncu prikrajšan za plod svojih, skoraj nadčloveških naporov. Toda prav ta neodločeni rezultat na koncu da boju šele njegovo pravo vsebino, njegov l'art pour l'art, tako pri Hemingwayu kot pri Švicarjih.

Snov švicarskega boja bi kar klicala po dramatični obdelavi, če ne bi bilo poročilo vezano tudi na dokumentarčno verodostojnost. Trije različni avtorji so napisali svoje prispevke skraćeno in jedrnatno. Dogajanje samo je dovolj napeto, razen morda pri daljšem opisovanju dostopa pod goro; kot najsvetlejši lik izstopa iz pripovedovanja Raymond Lambert in za njim šerpa Norke Tensing. Črnobeli tehniki opisovanja so se avtorji izognili s tem, da so nekajkrat poudarili tudi temne strani človekovega značaja, ki pri taki odpravi nujno pridejo do izraza, vendar učinkujejo ti opisi kot vložki.

Prevajalka prof. Avčinova je opravila svoje delo skrbno in z veliko prizadetostjo.

S knjigo o švicarskih poizkusih na Everestu smo dobili Slovenci klasično alpinistično delo. Koliko časa bomo mo-

rali čakati na naslednji prevod iz bogate zakladnice alpinistične literature?

J. B.

Vivian Fuchs—Edmund Hillary: ČEZ BELO CELINO; MK Ljubljana 1960, 250 strani, prevedel Zoran Jerin.

Leta 1958 je tudi naše časopisje poročalo o Hillaryju in o dr. Fuchsju, ki da sta se zgrešila na Južnem tečaju. Knjiga obeh avtorjev »Čez belo celino«, ki jo je v prevodu Zorana Jerina izdala Mladinska knjiga, nam vso zadevo natančneje pojasni. Knjiga nam pove še veliko več: pripoveduje o dolgih zimah, ki so jih raziskovalci preživel v polarni noči. o težavnem in surovem življenju v večnem snegu in ledu, o znanstvenih raziskovanjih, ki so jih opravljali člani odprave v temperaturah 40° pod ničlo in v viharju, ki je pihal s hitrostjo čez 100 km na uro, o dolgih in negotovih poletih z letalom, o boju z morjem, ki je neprestano zmrzovalo ter je skušalo ujeti ladjo v svoj ledeni oklep, o spopadanju z razpokami ter o reševanju vozil iz njih ter še mnogo drugih stvari. Na posameznih straneh nam knjiga dokaj dolgočasno našteva vsakodnevene opravke in podrobnosti, toda prav iz teh posameznih kamenčkov se nam postopoma izlušči celotna podoba mozaika. Knjiga nas zagrabi, bralec, ki ga snov zanima, je ne more več odložiti iz rok, dokler je ni prebral skoraj v dušku. Neka posebnost našega časa je, da imajo taka poljudnoznanstvena dela več bralcev kot pa prava beletrija.

O vzgojnem pomenu čtiva te vrste je skoraj odveč govoriti. Isti duh, ki je v srednjem veku gnal pomorščake na odprta in neznana morja ter je nato napolnil konkvistadorje in pustolovce, da so premagali mogočna kraljestva ter osvojili cele celine, in duh, ki je končno usmeril tudi plezalce v vsa gorovja našega planeta in na vse najvišje, še nepreplezane vrhove, se nam javlja tudi iz tega dela. Vzpodbuja nas k dejavnosti, razgibava našo ustvarjalno domišljijo in nas pripravlja na dejanja. Zato je to branje primerno predvsem za mladino, ki dorašča. Antarktika ni več bela lisa na zemljevidu, človeška dejavnost pa je nemara šele na pragu svoje poti in novih odkritij.

Prevajalec bi mogel z malo truda svoje delo precej bolje opraviti. Slovenščina ima v dovršnih in nedovršnih glagolih ter v kombinacijah teh glagolov v različnih časih čudovit mehanizem in z njim lahko izrazi dogajanje v času in

glede na trajanje zelo natančno. Prevajalec se teh izraznih možnosti ni poslužil in videti je celo, da mu zakonitosti slovenskega glagola niso najbolj znane. Tudi vejico pred veznikom »in« postavimo le v izjemnih primerih. Nadalje ločijo skrbni slovenski planinski pisci natančno glagol »prečkati, prečkam in prečka« od »prečiti, prečim, prečenje in prenica« in tako razlikovanje priporoča

tudi revija Jezik in slovstvo. Prevajalec pozna samo prvi glagol.

Mladinska knjiga se je z izdajanjem gornjskih prevodov in podobne potopisne literature že nesporno uveljavila na prvem mestu v našem založništvu. Pri knjigi »Čez belo celino« ji moramo šteti še v posebno zaslugo, da je izdala to delo brez običajne večletne zamude.

J. B.

razgled po svetu

DHAULAGIRI so šteli za največjo goro na svetu, dokler niso odkrili Everest. Natančnejše podatke o gori je prinesel šele l. 1948 Švicar prof. Arnold Hein, ki je iz letala fotografiral okolico Dhaulagirija in Dhaulagiri sam. Kot alpinist se je prvi poskusil z njim Maurice Herzog z jugovzhodnega grebena. S sedla Dhaulagiri — Himal so zagledali severno stran, ki se jim je zdela vabljujejša. Vendar so se l. 1950 raje obrnili k Annapurni (1950). Tri leta nato je šla na pot ekspedicija akademskega alpskega kluba iz Züricha pod vodstvom Hansa Lauterburga. Šla je po dolini Mayangdi — kola v severni strani Dhaulagirija. V kratkem času so dosegli višino 7700 m. Prezgodnji monsum jim je kazal pot nazaj. Ruedi Schatz, ki je dosegel 7000 m, je zapisal tedaj: »Prišli bodo spet ljudje in bodo prišli na vrh. Morebiti bodo imeli boljše kisikove aparate, morebiti se jim bo posrečilo postaviti tabor v višini 7200 m ... mi smo utrli gaz, drugi bodo nadaljevali«. Leta 1954 so bili tu Argentinci pod vodstvom uspešnega andinista Francisca G. Ibañeza, poročnika argentinske armade. V ekspediciji so bili tudi evropski povojni izseljenci in begunci, med drugim Slovenec Bertonec in Tirolec Watzl. Ekspedicija se je tragično končala. Res so s 27 naboji razstrelili v višini 7200 m na zgornjem robu famozne »Hruške« steno toliko, da je dala prostor za tabor v tej višini. To je bilo naporno delo in zamudno. Ta zamuda je bila za ekspedicijo usodna. Šele 30. maja so začeli z vzponom na vrh, 14 dni prepozno. Premagali so že skalnato stopnjo na zahodni greben in del grebena. Vršna naveza, ki jo je vodil Watzl, je prišla do višine 8000 m, tri ure pod vrhom. Prebila je viharo noč brez zavetja, nato pa se je umaknila. Poročnik Ibañez je bil tedaj v taboru VI (7200 m), toda brez derez, ker jih je izgubil. Moral je počakati še eno noč, da bi mu prinesli dereze. Ko jih je

dobil, jih ni mogel več navezati, ker so mu noge strašno ozeble na enem od poskusov pri vzponu na vrh. Morali so ga odnesti, toda 30. junija je v Kathmanduju umrl — prva žrtev Dhaulagirija.

V tem se je že pripravljala nemško-švicarska ekspedicija na Dhaulagiri leta 1955. Vodil jo je Monakovčan Martin Meier, ki je s Petersonom preplezal severno steno Grandes Jorasses, kasneje pa se v alpinizmu ni več trajno udeleževal. V ekspediciji so bili poleg njega še štirje Švicarji in pet Nemcev, sirdar šerp pa je bil Pasang Dava Lama, eden od najboljših poznavalec Dhaulagirija. Konec maja so bili v višini 7700 m, nato so jih snežni viharji pognali v dolino. Bili so lokalnega značaja, kajti okoli Everest, Makaluja in Kančengdzöngje je tedaj še vladalo odlično vreme. Ekspediciji je tudi zmanjkalo denarja, vsaj tako poroča o tem Marcel Kurz, vodja Meier pa pravi, da so prišle jurišne naveze po tretjem poskusu tako izčrpane v nižje tabore, da bi za četrti poskus morala nastopiti daljša pavza. Danes se v krogih DAV o tej ekspediciji ne govori rado.

Leta 1956 so bili na delu spet Argentinci pod vodstvom E. Huerta. Že leta 1955 so se pripravljali v Indiji, vendar niso dosegli kaj prida. Leta 1957 ni poskusil nihče, Dhaulagiri je prišel na glas najtežjega osemtisočaka.

Že leta 1955 se je začel pripravljati Werner Stäuble, sicer ne kaj uspešen alpinist, a dober organizator, poleg tega pa je bil v nemško — švicarski ekspediciji l. 1955. Stäuble je štartal l. 1958 in to iz Evrope po suhem s PKW-ji. Toda tudi ta ekspedicija ni dosegla argentinskega višinskega rekorda. Pač pa so si ponovno ogledali NE-Col in greben, ki od tu poteka na vrh. André Roch in Pfisterer sta ugotovila že l. 1953, da je edino tu ključ za uspeh. Toda izkoristiti tega zdaj niso mogli več. Leta 1959 je energično za-

snubil Belo lepoto Dunajčan ing. Fritz Moravec, zmagovalec Gašerbruma II (8035 m). Podprla ga je komaj ustanovljena, a zelo agilna Avstrijska himalajska družba. Dosegel je NE-Col in postavil tu višinske tabore. Bil je blizu uspeha, tedaj pa je zadel ekspedicijo udarec: V ledeniški razpoki se je v mukah zadužil Ernest Roiss. Še so poskusili, toda prave volje ni bilo več. Ze 1. 1958 si je Dhaulagiri rezerviral Max Eiselin in to za leto 1960. Istočasno so si ga zapisali Angleži za 1. 1961. Eiselinovi tovariši so jamčili za uspeh. Vse drugo o ekspediciji smo že poročali v 1. 1959 in 1960. Vrh Dhaulagirija je tako prostoren, da se na njem lahko zbere 15 ljudi. Zmagovite naveze so 12 noči prebile v dvojčku komaj 365 m pod vrhom. Vrh so dosegle od tu v štirih urah brez kisikovih aparatov. Ugotovili so novo višino — 8222 m, doslej, je veljala Dyhrenfurthova navedba 8172 m. Od sedmih udeležencev jih je šest doseglo vrh, poleg tega še dva od vrljih šerp. Za Tensingom prvi tak primer.

TATRE postajajo spet pojem v evropskem alpinizmu. Alpinizem ima tu ime po gori — taternictwo. Francoz Claude Boulevard, ki se je dalj časa mudil v Tatrah, pravi, da sta danes tatarništvo in »alpski« alpinizem v nekako istem štadiju. Poljaki zelo posnemajo Francoze, njihov CAF in GHM. Tudi organizacijo so poimenovali po tem evropskem vzorcu CPHM (Club Polonais de Haute Montagne).

HELIKOPTER je 19. junija 1960 pristal na vrhu Mt. Blanca. »Alouette III« je startal iz Le Fayet pri Saint Gervais v vznožju najvišjega evropskega vrha. To je tretji helikopter, ki se je posadil nanj. Prvi je bil 6. junija 1955 v hudem vetru. Alouette III je pristala brez težav, ima izredno močan motor in je zelo stabilen aparat. Pristanke helikopterjev v tej višini so nedvomno zelo pomembni za napredek gorske reševalne službe.

ERICH WASCHACK je v alpinističnem svetu zaslovel kot četrti, ki je preplezal severno steno Eigerja. V 1. 1961 se je namenil v Karakorum, vendar mu pakistanska vlada doslej še ni odredila cilja. Vse, kar je on naštel, je v strateškem področju ali pa rezervirano za Angleže.

119 ŽENSK NA MONTE ROSA, ta cilj si je 1. 1960 postavil Italijan Fulvio Campiotti, da bi dokazal sposobnost žensk alpinistk. Vzpon stotih žena na drugo

najvišjo goro v Alpah je posvetil Campiotti Claude Koganovi in Claudine van der Stratten. Campiotti je računal z internacionalno udeležbo na tej turi in je s svojim načrtom tudi uspel.

INDIJSKA EKSPEDICIJA na Everest 1. 1960 ni dosegla vrha. Pač pa ji je nek menih iz samostana Pangpoče (3995 m) izročil jetijev skalp in roko. Zdravnik ekspedicije je izjavil, da sta skalp in roka res od živali, ki je podobna človeku, in da gre za neko vrsto opice. O yetiju pa sicer ni bilo nobenega sledu.

HOGGAR IN RUWENZORI sta alpinistična cilja znanega Heckmaira še v 1. 1960. Z jeepom čez Saharo, nato v Kongo! Kako majhen je svet za tistega, ki ima sredstva in voljo.

DOLINA KAISER bo dobila avtomobilsko cesto, čeprav je v Kufsteinu precej vplivnih ljudi, ki se temu upirajo. V Avstriji je občinam prepuščena zaščita prirode. Retterschwangtal n. pr. pri Hindelag v Allgäu je bila zaščiten 1. 1960 z odlokom občine Hindelag. Število zaščitene ha v Evropi raste čimbolj se širi turizem. Po načelu: Zaščitimo prirodo pred človekom — za človeka.

HANS ERTL je znan alpinist od 1. 1930 dalje. Tudi pri nas je pred vojno predaval. Zdaj so ga črtali iz članstva ÖAC, ker ni plačal članarine. Kaj je v ozadju te lakonične novice v ÖA Zeitung (št. 1311), nam ni znano. Ertl je dokaj veliko ime, ÖAC pa tudi med najuglednejšimi klubi sveta.

MLADINSKO HIMALAJSKO EKSPEDICIJO bi lahko imenovali Stephanovo na Distaghil Sar v Karakorumu. Raditschnig in Stephan s svojimi 26 leti sta bila seniorja, Stärker, Machart, Mayr so mlajši. Distaghil Sar je visok 7855 m, na vrh sta prišla Marchart in Stärker 9. junija 1960, 12. junija so bili spet vsi v bazi.

ANGLEŠKO - INDIJSKO - NEPALSKA EKSPEDICIJA na Annapurno II (7937 m) je imela uradni naslov »British-Indian-Nepalese Services Himalayan Expedition.

NA ZUGSPITZE bodo zgradili še tretjo žičnico. Gradila jo bo ista družba, ki ima obe že obstoječi (Zugspitzbahn A. G.). Spodnja ostaja bo na Eibsee. Speljana bo po svetu, ki je od 1. 1959 pod zaščito. Učinkovita pa ta zaščita ni, če gre za profit.

ZAHODNI STEBER TOTENKIRCHLA so 16. in 17. junija 1960 preplezali kot prvi Lothar Brandler ter Fritz in Wulf Scheffler v 38 urah. Smer se seka s smerjo Peters—Eidenschink, porabili so 120 klinov, 24 svedrovcev, vsi so ostali v steni... Pet ratežajev VI, pet raztežajev VI plus, ostali IV in V, a teh je malo. Naslednji dan so bili pezalci že »izdani« v bavarski televiziji.

SEVERNO STENO ORTLERJA sta junija 1960 preplezali deveta in deseta naveza. V prvi je nastopil nek Friedl Purtscheller.

AIGUILLE DE TRIOLET s svojo severno steno nad ledenikom Argentière spada med najtežje vrhove v Alpah. Direktno smer sta junija 1960 odprla René Desmaison in Yves Bollet — Villard, pred njima pa so bili v steni l. 1931 Gréloz in A. Roch, l. 1945 J. Charlet in E. Livačić, leta 1947 André Contamine in Louis Lachenal.

STOLETNICA CAI. Začele se bodo vrstiti stoletnice najstarejših planinskih klubov v Evropi. Med prvimi jo bo slavil CAI. Vodstvo tega uglednega kluba je že na skupščini 1959 sklenilo, da bo v l. 1960-61-62-63 za proslavo pridejalo k specialni finančni rezervi po 1 milijon lir. Proslavi na čelu bo častni komite, organizirali bodo mednarodni planinski kongres, retrospektivno foto-razstavo Vittoria Selle in fotografski natečaj, razstavo planinskih slik, in tako dalje.

FOCOBON v Dolomitih ima 400 m visoko severovzhodno steno. Akademika Armando Aste in Josve Aiazzi sta jo preplezala in jo vpisala v seznam šeste stopnje.

FINEC MOTTI JOKINEN je z Avstrijcem Walterjem Gstreinom preplezal kot prvi v vzhodni steni vrha N v Torre grande d'Averau. 120 m visoka stena je plezalca zadržala tri dni. Porabila sta 57 klinov. Smer se imenuje »via Finlandia«, finska smer. Vrh N je v Cinque Torri. V Torre Winkler pa sta De Francesch in Romanin v vzhodni steni vklesala famozno smer — onstran vertikale.

PONOVIŠTVA V CINAH se množe, a ne več klasičnih smeri, marveč modernih, ultramodernih smeri. Francosko direktissimo v severni steni Zahodne Cine so ponovili že l. 1959 naslednji plezalci: Kohlmann-Lagesse (ta dva sta pomagala pri vzponu prvenstveni navezi Desmaisonu in Mazeaudu od 6. do 11. julija); Siman-

del-Alzetta-Barbier (Belgijci); Anglada-Guillamon (Spanca; plezala sta 25 ur, en sam bivak; Anglada je tudi plezal direktissimo v Veliki Cini); Avstrijca Bader in F. Purtscheller; Blatman-Deseke; Lang-Grosz; Lehne-Löw; Marchart-Königsberger. Avstrijsko-nemške naveze so na prvi pogled v večini.

V isti steni so ponovili tudi smer veric (Blatmann-Troyer in Hasse-Mayer). Cassinovo smer je Belgijec Barbier 20. sept. ponovil sam v 4 urah in četrt. Isti Barbier je sam v prvih dneh septembra 1959 kot osmi samohodec preplezal smer Comici-Dimai v severni steni Velike Cine.

DIRETTISSIMA V VELIKI CINI, ki so jo prvi preplezali Hasse in njegovi tovariši l. 1958, je že v l. 1958 doživela pet ponovitev, v l. 1959 pa že 18. Največ so plezali Nemci in Avstrijci. V deveti ponovitvi je bil Belgijec Barbier, v 11. pa Španec Anglada. Dve navezi sta smer preplezali v enem dnevu. Hoffmann in Renz, 12. ponovitev, 14. avgusta 1959, sta prišla skozi to smer v famoznem času 10 ur. V enem dnevu sta smer ponovila tudi Cretton in Vaucher (Švica).

BELGIJEC BARBIER se je uvrstil med največje plezalce v Dolomitih. Poleg vseh že naštetih smeri je ponovil še severozahodno steno v Cima Su Alto, jugovzhodno steno Pilastro di Rozes, la Pareta Rossa della Roda di Vael, jugovzhodni greben Torre Trieste in jugozahodno steno Marmolate.

GUIDO MONZINO, milanski petičnik, se je po uspehu na Kanjut Saru in manjšem uspehu v Patagoniji odločil, da bo organiziral veliko ekspedicijo na Groenlandijo, na njeno zahodno obalo, kjer so se doslej mudili le francoski znanstveniki. Moštvo je sestavil iz vodnikov v Valtournanche.

ST. ANDREW'S UNIVERSITY je l. 1960 poslala ekspedicijo v južno Groenlandijo. Ekspedicija ima znanstveni značaj, sestavljajo jo alpinisti, botaniki, geologi, fiziologi. Vodi jo John Pitts. Sir John Hunt pa se je l. 1960 mudil na Staunin-govih Alpah v Groenlandiji. S seboj je tudi imel znanstvenike.

ITALIJANSKA AMBASADA v Tokiu je japonski ekspediciji na Api podarila italijansko zastavico, da je na ta način počastila Ghiglionovo ekspedicijo iz l. 1954 na Api. Barengi in Rosenkantz sta morda tedaj prišla na vrh, vrnila pa se nista nikoli več.

DIREKTNA SMER V JUGOZAPADNI STENI ROTWANDA je gotovo med najizrednejšimi, če ne najizrednejša storitev. V smeri je ostalo 450 klinov, od tega mnogo svedrovcev. Vojaška oblast je »storilce« odlikovala z zlato medaljo. V vojskinem času bi taka alpinska storitev res utegnola prinesiti veliko preseženje in to za razvoj bitke in vojske veliko pomeni.

FRANCOSKA EKSPEDICIJA NA PAJU (6599 m) je v množici ekspediciij na vseh koncih sveta ostala v ozadju. Paju je vrh v Karakorumu, na robu ledenika Baltoro.

JAPONCI so zadnja leta zelo aktivni v inozemskih visokih gorstvih. L. 1960 je bilo pet japonskih ekspediciij v Himalaji. Dve sta bili ženski v Garhvalski Himalaji in na Mt. Cook v Novi Zelandiji. Eno ekspedicijo je poslala univerza Tokio na Alasko. Nekdanji partner evropske osi na Daljnem vzhodu noče zaostajati pri simboličnem osvajanju sveta na izboklinah planeta.

TEŽAVNOSTNA LESTVICA je sicer mednarodno določena, vendar ugotavlja dr. Gerhard Pauli, da je nemški kriterij lažji kot n. pr. italijanski v Dolomitih in to za celo stopnjo. Kar ocenjujejo dolomitski plezalci III, štejejo Nemci za IV. Paul se vprašuje, za koga veljajo te stopnje. To je zelo važno vprašanje tudi pri oceni I. in II. Normalno pot je že Dülfer l. 1914 ocenil z I. Inflacija v vrednotenju težavnosti je danes takorekoč »uraden« kurz, utegne pa biti nevarna posebno zaradi tega, ker so zgornje stopnje tako poskočile. Degradacija smeri v zadnjih 20 letih je v mnogih primerih šla tako daleč, da so nekdanje trojke danes enojke. Smeri z mesti IV, to je s previsi, se danes ocenjuje z II brez ozira na ključna, težka mesta, ki jih mora ocena respektirati. Lestvica nima trdnih tal pod seboj, ampak visi na VI plus. Ta VI plus pa se vzdiguje, raste. »Stoparica« mora ostati ista in enaka, čeprav se rušijo rekordi. Pri težavnosti lestvici pa ni tako, čeprav bi moralo biti.

Kdo bo zaradi današnje VI plus mogoč prevrednotiti vse dosedanje označbe? In ali bo to storil mehanično? Današnja moderna VI plus bi se morebiti že lahko ocenila z VIII, VI pa naj ostane VI. Ze Brunhaber je pred leti zahteval uvedbo VII. Tudi Desmaison pravi, da skrajno težavno ne more pomeniti isto kot skrajno akrobatično. Tudi v alpinizmu ni zgornje meje možnosti. Z inflacijo v ocenjevanju

smeri te ne bodo nič težje, pač pa nevarnejše. Treba je torej vrednotiti od spodaj navzgor, ne pa narobe. Ker so tvorci skale od I—VI še skoraj vsi živi in mnogi še aktivni plezalci, bi danes debata o VII in VIII lahko odpravila to zmešnjavo v ocenjevanju. Tako nekako športni učitelj dr. Pauli. Priznati mu moramo, da ima deloma prav.

50 000 HA je zaščitila bavarska vlada na področju Königssee, Kempten in Karwendel. DAV pa je izdal poseben zemljevid zaščitenih področij. 285 sekcij DAV naj bi tvorilo orjaško stražo zaščitenih področij. Zaščiteno je tudi področje Glockner-strasse v Avstriji. 200 m na obe strani ceste od l. 1960 ne bo smel stati noben šotor. Toda tehnika nezadržno prodira v Alpe. V Avstriji že s helikopterji oskrbujejo kočje, »agrarna« letala trosijo umetna gnojila po alpskih pašnikih. Čez reko Sill pri Innsbrucku bodo zgradili največji most v Evropi. Bo 715 m dolg, 185 m nad reko! Stroški okoli 100 milijonov šilingov. Predor skozi Mont Blanc napreduje. Italijani so prišli že 1300 m v goro. Na Pamiru bodo Rusi zgradili 300 m visok jez, ki bo zbral 8 milijard m³ ledeniške vode. Akumulacijsko jezero bo dolgo 47 km.

ÖAV (Österreichischer Alpenverein) ima 152 649 članov (l. 1949 komaj 70 000). Tretjina članov je stara pod 25 let. ÖAV ima 150 sekcij, 130 mladinskih skupin in 117 mladinskih odsekov. Za pospeševanje planinstva je dal ÖAV v l. 1959 736 000 šilingov, za alpinisti 245 000 šilingov. Za nove gradnje je dal ÖAV komaj 800 000 šilingov, kar je v primeru s podporo mladini malo.

EKSPEDICIJA G. M. 59 NA KANJUT SAR je bil uradni naslov italijanske ekspedicije, ki jo je l. 1959 vodil Guido Monzino iz Milana v Karakorum. Italijani so jo močno popularizirali, saj je G. Monzino res uveljavil CAI v zadnjih letih tudi na inozemskem poprišču. Po K₂ je namreč CAI precej popustil. Italija je zaostala za drugimi alpskimi deželami. Tudi Rivista Mensile 3—4, 1960, ji je prisodil velik pomen, posvetil ji je vso dvojno številko, uvodno besedo pa je napisal sam Monzino. Zahvaljuje se predsedstvu CAI in milanski sekciji CAI, diplomatom, Mecianiju, ki je dal zgodovinski, geografski in kartografski material, vsem članom ekspedicije, ki da so mu vsak dan povrnili tisti košček srca, ki ga je moral kot vodja ekspedicije vsakomur posebej dati. Z romansko elokvenco se je poklonil

zveznemu oficirju Khalidu. Literatura o pokrajini Hispar in Kanjut Saru je precej obširna. Meciani je vzel v roke naslednje avtorje: Conway, Workman, Calciati, Visser-Hooft, Danielli, Scott Russel, Mott, Shipton, Ghiglione.

HISPAR je velikanski ledenik, nad katerim se vzdigujejo sedemtisočaki Trivor (7720 m), Distaghil Sar (2885 m) in Kanjut Sar (7760 m). Dolg je 45 km. Vanj pritekajo številni stranski ledeniki. Prve meritve v tem predelu je izvršil Survey of India z domačimi topografi. Toponimija vrhov ni bila skrbno izvršena. Kanjut Sar so zabeležili kot Kanjut N. 1 ali tudi Peak 13. Kanjut je baje isto kot Hunza, sar pomeni gora, Kanjut Sar je večji del ledeniška gora. Na vse strani ima velike ledenike: Jukšingardan na severu, Khurdopin na severozahodu, oba ledenika takorekoč ovijata goro. Na južno stran ima prepadno 2500 m visoko stežo, pod njo ledenik Khani Basa, na jugozahodu pa leži ledenik Jutmaru.

Prvi Evropejec, ki je zagledal Kanjut Sar, je bil Conway l. 1892. L. 1902 je bil v bližini Workman na ledeniku Kero Lungma. L. 1908 sta zakonca Bullock Workman iz ZDA organizirala ekspedicijo, ki so jo sestavljali skoraj sami Italijani iz Courmayeurja: Ciprien Savoye, Adolfo Rey, Cesare Chenoz, Ferdinando Melica, grof Cesare Calciati pa se je pridružil kot topograf. Calciati je dal topografiji Hispara osnovo. Ekspedicija ni imela večjega uspeha zaradi slabih nosačev in ker je naletela na težave pri prehodu v dolino Šimšal na severni strani Kanjut Sara. Nato si je l. 1925 Visser ogledal Kanjut Sar s severa z ledenika Yukšin. L. 1939 je Shipton pripeljal topografe in druge znanstvenike. Zelo so se to pot izkazali mladi domači topografi iz Survey of India v območju Khani Basa. Iz tega ledenika je Monzinova ekspedicija načela Kanjut Sar tudi z alpinistične strani.

Pri teh in takih podatkih so Mecianiju pomagali Marcel Kurz in Mott, ki je dajal podatke Shiptonu l. 1939. Sodeloval je tudi prof. Ardito Desio, ki je l. 1954 na povratku s K₂ fotografiral Hispar in okolico.

MOUNT KENJA, gora na ekvatorju, ni na glasu kot ekstremna gora, vendar ni brez nevarnosti, kakor poroča znani Martin Schliessler. Omenja tudi pristaše gibanja Mau-Mau, ki se utegnejo še skrivati v njenih bokih, nevarnejše pa so se mu zdele divje zveri. Schliessler je imel s seboj športno letalo, s katerim si je

krajšal daljave, ko je nabiral nosače in zbiral brašno. Z nosači ni bilo nič. Že so udarili v roko, ko pa je Schliessler odletel, so se premislili. Moral je spet na konzulat v Nairobi. Tu so mu povedali, da mora dobiti, če hoče priti na Kenjo, dovoljenja od nacionalnega parka, gozdne uprave, zaščite živali, policije in planinskega kluba. Na gozdni upravi v višini 2000 m so dobili dovoljenje, ko so obljubili, da ne bodo kurili tam, kjer se lahko kaj užge, in ko so podpisali, da gredo v pragozd na lastno odgovornost.

V pragozd so nekaj časa prodirali z unimogom, nato z mulami. Do kože premočeni so bivakirali prvi večer v višini 3000 m. V višini 4000 m je rastlinstvo še vedno bujno in pestro.

Pri 4300 m ni več vegetacije. Svet pa je lep, za evropske oči bizaren. Schliessler se ni kesal, da je vzel s seboj kamero, stativ in vse, kar spada zraven. Filmski plen je bil obilen.

V višini 4600 m stoji kočica iz aluminija. Je popolnoma nova, prejšnjo na tem mestu je razdejal vihar. V koči so našli štiri znanstvenike, ki so raziskovali ledenike okoli Kenje. Vodja je bil dr. Lipkin, Rus. Drugi je bil Čeh, težko bolan, imel je snežno slepoto. Tretji Anglež, četrti Italijan. Slednji je bil zdravnik iz Aoste. Čeha so spravili v dolino, sami pa počakali čez noč. Proti vrhu so se navezali, težave so dosegale četrto stopnjo. Vrh Kenje je dvojen, Nelion in Bation. Tudi sestop je bil alpinistično zanimiv. Desetkrat so se morali spustiti z vrvjo. Ko so prišli v nižje predele, so nastopili spet pot skozi afriško džunglo, 40 km so pretolkli ves čas v dežju, večji del do kolen v blatu, barju in močvirju. Schliessler pravi, da je tudi ta pot spadala k velikemu doživetju druge najvišje gore v Afriki.

PETER DIENER je že nekaj časa med najvidnejšimi švicarskimi plezalci. Ko se je uvrstil med zmagovalce osemtisočaka in to ne najpohlevnejšega — Dhaulagirija, so Nemci zapisali, da je to prvi Nemec, ki je stopil na teme osemtisočaka. Doma je iz Saškega, živi pa že več let v Švici. Diener pripoveduje, kako je bilo 12. maja v taboru VI, odkoder so štartali na vrh. Kisika je bilo tako malo, da je skoro ugašala sveča. Grla izsušena. Nima Dorje ni hotel kuhati čaja, čeprav je bil zelo poslušen dečko. Mraza — 30° C. A vendar — 13. maj je bil kljub vsem naporom in preizkušnjam plačilo za vse — stopil je na vrh.

MEDNARODNO ENOTNOST v ocenjevanju smeri bo težko kdaj doseči, pravi Hermann Kornacher, dokaj znan nemški publicist. »Alpska skala« se nanaša na razmere okoli l. 1930, čeprav je bila sprejeta l. 1948 v Chamonixu. Tudi dodatno ocenjevanje akrobatike in tehnike (A₁—A₃) ne zadostuje. Za zahodno steno Druja so prišle še težje stvari. Mummery je nekoč mislil, da je Dent du Géant zgornja meja možnosti. Tudi dr. Maduschka je okoli l. 1930 že pisal, da je tehnika v gorah dosegla višek. Tudi Welzenbach pravi nekako tako. Toda če ni tako, če se plezajo težje stvari, če se je tehnika spopolnila, če VI plus že davno ni več to, kar je bila l. 1930 ali l. 1948, zakaj se ne bi dogovorili še za VII, VIII? Če zato ni besed, ostanimo pri številkah.

ŠVICARSKA LETALSKA REŠEVALNA SLUŽBA ima 19 letal za uporabo pri reševanju v gorah na šestih različnih letališčih. Za reševanje v gorah je izurjenih 44 pilotov. Kaj to pomeni za reševalno službo! Pomislimo: Z vrha Mt. Blanca je francoski šef-pilot Giraud v 50 minutah priletel v Grenoble. Hitrica pa večkrat rešuje življenja.

ITALIJANSKA EKSPEDICIJA NA KANJUT SAR, 35. himalajski vrh po višini, je bila zares težka, morebiti najtežja doslej: 12 ton je tehtal njen tovor ob odhodu iz Italije, pri odhodu iz Nagarja pa 25 ton. Nosačev je bilo 500. Vsi so bili opremljeni kot sahibi. Ves ogromni pratež so z letali prepeljali iz Milana v Karači, prvič se je tako težka ekspedicija poslužila letal. Ta »rekord« je bil potreben, pravijo. Zaradi časa in zaradi nekaterih živil, ki bi se pokvarila na počasnem prevozu po morju. Letalo pride iz Milana v Karači v 17 urah z vsemi postanki. Guido Monzino je, kaže, dober organizator. Po dovoljenju za Kanjut je šel sam, ker se je nekaj zatikalo. In res je na mestu vse uredil. Nato je iz Milana poslal tri člane ekspedicije nekaj tednov pred odhodom glavnine. Ti so ekspediciji pripravili pot, uredili vse zadeve s carino, z železnico in transport sploh. Ko je priletel v Karači Monzino z ostalimi člani ekspedicije, je šlo vse kakor po maslu. Tudi zvezni oficir Seyd Hussain Khalid se je izkazal. V Ravalpindiju so Italijani srečali Švicarje, ki so se odpravljali na Distaghil Sar, Nemce, ki jim je bil cilj Batura, in Angleže, pred katerimi je stal zanje tako usodni Batura Kangri.

GILGIT je danes strateško važno mesto v Pakistanu. Tu se izteka dolina Hunza, po njej drži steza v Pamir in v kitajski Turkestan. Iz Gilgita je zdaj po njej speljana strma in deloma nevarna pot, po kateri se prebijajo le najmočnejši jeepi. Po tej dolini je Monzinova ekspedicija prišla v Nagar. Načelnik tega področja jih je moral oskrbeti z nosači. Preden pa so to smeli, so morali marsikaj urediti s Political Agent, največjo politično avtoriteto v državi. Imeli so na razpolago 12 jeepov. Imeli pa so velike težave, celo smrtno nesrečo — jeep je zdrsnil s ceste, šofer se je ubil. 14 dni so rabili, da so ves pratež zvozili do Nagarja. Velik del te poti so sahibi prevzeli na slabih konjih. V Nagaru so razdelili tovor na 450 delov in 30. maja se je karavana premaknila v smeri Huruja v dolini Hunza.

HISPAR je ledenik, je pa tudi vas na koncu doline, na moreni ledenika Hispar, v višini 2990 m. V tej vasi je italijanska ekspedicija proslavila god svojega vodje Monzina. Dobro uro nad vasjo se že začne ledenik, toda tudi v njegovem območju so še naleteli na pastirsko zaselje Bitanmal v višini blizu 4000 m. Okoli Bitanmala so videli velike črede jakov. Na kraju, kjer se od Hispara odcepi ledenik Pumarikiš, so se nosači uprli, češ da so etape predolge. Z nosači so sploh imeli velike težave. Čim več so jim nudili, tem bolj so godrnjali in navijali ceno. Tako se je zgodilo tudi na stranskem ledeniku Jutmaru, tako pri vhodu na stranski ledenik Khani Basa, ki je ekspedicijo vodil v smeri proti Kanjut Saru. Na sotočju ledenika Hispar in Khani Basa v višini 5200 m so se nosači uprli zaradi mraza in snega. Ponoči se je preplah med njimi razširil, na mestu je ostalo komaj 23 mož. Bil je 10. junija 1960.

Kanjut Sar je bil zavrt v meglo, ki je zavijala vso krajino do višine 6500 m. Naslednji dan je ušlo še 10 mož. Usoda ekspedicije je bila odvisna od akcije v Hisparu, kjer je zastopnik ekspedicije zbiral druge nosače. Medtem je megla odgrnila Kanjut in ugotovili so, da se bodo morali držati južnega grebena, če bodo hoteli priti na vrh.

Nato so — bilo je že 24. junija — zaprili do tabora III, naslednje dni do V. s postavljanjem taborov. 30. junija so čeli z običajnim delom vseh ekspedicij. Pri tem se je izkazal Monzino, ki je ves čas prenašal 25 kg težke tovore, bil enak med enakimi, da celo zgled za druge. 3. julija je nastopilo slabo vreme. Zapadlo je poldrug meter snega. Mrak, ki je

spremljal sneg, pa je načel nylonske vrvice, ki so se začele trgati. Nevarnost plazov je bila velika. Morali so sestopiti bliže bazi. Pri tem je močno ozebel v noge »gospod« Guido, kakor piše Jean Bich, znani vodnik iz Valtourmanche.

Moštvo je bilo razpršeno v vseh taborih, neurje pa je bilo čedalje hujše. V taboru III so bili blokirani Monzino, Bich, Pellissier, Carrel in Pession. Imeli so malo živil in nič goriva. Pač pa je dobro delovala radijska zveza med tabori. 6. julija se je vreme nekoliko izboljšalo. Ekspedicija je dramatično preizkušnjo tridnevnega meteža razmeroma dobro prebila. Poročevalci posebno poudarjajo tegobe tabora III, kjer je trpel Monzino, prvič zaradi skrbi, ki jih je imel z ekspedicijo, drugič zaradi ozeblin. No, tri dni snežnega meteža in skoro dva metra novega snega na Himalaji, to res niso mačje solze za utrjene vodnike, kamoli za mecena Monzina.

NAPAD NA KANJUT SAR tako pateritično imenuje znani vodnik Marcello Carrel iz Valtourmanchea delovanje ekspedicije od 7. julija do 20. julija 1960, ki se je končalo s tem, da je Camillo Pellissier sam prišel na vrh Kanjut Sara.

Začelo se je z nesrečo — nosač Sultan je umrl zaradi poškodbe, ki jo je dobil pri padcu. Nato so vzpostavili zvezo od I do VI. Vsi šotori so bili zameteni, treba je bilo narediti življenje znosno, utrditi pot, popraviti fiksne vrvi. Delali so počasi. Preden so prišli do III je minilo celih 6 dni. Vprašanje denarja za ekspedicijo ni obstajalo. Tabor VI so vzpostavili 18. julija v višini nad 7000 m. Bil je določen za jurišno navezo, za Bicha in Pellissiera. Ker pa je Bich ozebel na rokah, je 19. julija Pellissier sam sopol proti vrhu. V Pellissiera so vsi zaupali. 22 let star je l. 1947 še kot nosač po grebenu Furggen prišel na Matterhorn s svojo sestro in bratranec. Ko je zasadil italijansko zastavo na vrh Kanjut Sara, so v baznem taboru ustrelili s puško, vsi so bili ganjeni do solz, tako pravijo. Mislili so na Monzina, »našega vodjo, ki se je toliko trudil in toliko pretrpel skupno z njimi.«

Pellissier poroča, da fotografirati na vrhu ni mogel zaradi mraza, tudi kamera je bila blokirana. Ker je izgubil eno rokavico, mu je roka začela otrdevati. Na vrhu je ostal 45 minut. Mislil je na tovariše, predvsem na Bicha, ki ni mogel z njim na vrh, na pokojnega Maria Puchoza s K2, na italijanske uspehe v Himalaji — in bil je srečen nad vse.

Kako tudi ne! Ko je prišel na VI, se je zgrudil, zapustile so ga vse moči. Ko je po radijski zvezi govoril z Monzinom, »sta jokala oba«. Monzino je s strahom in upom spremljal njegov vzpon in sestop. Čeprav sta bila materialno daleč vsak sebi, »mi je bil s srcem čisto blizu ves ta dan.« — Hm!

100 000 ŠILINGOV je stala gradnja prostora za parkiranje pri koči Karla Volkerta (last Naturfreunda). Prostor je bli nujen, dobili so ga vsega z razstreljevanjem. Kjer je danes cesta, gostinska postojanka mora imeti prostor za motorna vozila. Če ga nima, utegne docela izgubiti svoj pomen. Tako pravijo turistični strokovnjaki v sosedni Avstriji, tako so sklenili tudi odborniki »Prijatelja narode« odpraviti to pomanjkljivost Karl Volkert Hausa.

KAPRUN je postal zaradi svoje hidrocentrale tudi turistična atrakcija. Samo v l. 1959 je bilo v Kaprunu 167 000 gostov. L. 1960 je bil tu tudi sovjetski premier Hruščev. Zato bodo Avstrijci na Moserbodnu zgradili moderno planinsko postojanko, nekaj takega, kakor je Rudolfshütte v Weissee.

TOTENGEBIRGE je dobilo novo veliko žičnico, ki bo služila predvsem smučarjem. Spodnja postaja je v Hinterstodern (585 m), zgornja v višini 1848 m na Hutterer-Hössu.

JELKA ALI HOJA je baje v največji nevarnosti, da bo izginila iz gozdnatih alpskih pobočij. Njen največji sovražnik je neka posebna uš, ki nima nobenih prirodnih sovražnikov, z umetnimi sredstvi pa ji je težko zadajati »odločilne udarce«. Jelki je nevarna tudi divjačina, posebno podmladek, ki diši posebno srnjadi. In nazadnje pride še človek s svojimi poseki mladih drevesc za novoletne dneve.

SOVJETSKE ZNANSTVENIKI so prišli na južni tečaj, potem ko so premagali 2700 km dolgo pot v snegu in ledu. Prvi so prišli na Južni tečaj Norvežani z Amundsenom l. 1911. Drugi so bili l. 1912 Angleži s Scottom na čelu. L. 1958 so bili spet Angleži pod vodstvom dr. Fuchsa in Hillaryja. L. 1956 so z zračnim mostom na južnem tečaju Amerikanci postavili znanstveno postajo Amundsen-Scott. Ruse so Amerikanci pristržno pozdravili. Ze pred prihodom so se pogovorili po radiu. Amerikanci so jim obljubili, da jim bodo nudili vse, kar je tam možno. Rusi so si

po obedu zaželeli filmsko predstavo in so jo dobili, pravo westernko. Pot, ki so jo Rusi po suhem premagali, drži večji del v višini 3000 m. Vladal je silen mraz —50° C. Kljub temu so ruski znanstveniki vsak dan opravili vsa svoja merjenja. Z južnega tečaja so se po dveh dneh od-mora pri Amerikancih odpeljali v smeri k postaji Sovjetskaja, nato pa k obali Maud. Vsega skupaj znaša to prečenje na postaji Lazarev in v deželno kraljico Antarktike 5500 km, za celih 1500 km več, kot sta naredila dr. Fuchs in Sir Edmund Hillary.

25 000 HA GOZDA ima dunajska ob-čina samo okoli svojih vodovodov. Poleg tega ima velika gozdna posestva na mestnem pomeriju. V mestnih gozdovih goje tudi veliko divjadi, jelene, gamse in kozoroga. Veliko gozdno posest je du-najska občina pridobila z odkupovanjem v zadnjih 90 letih.

SIR je zaradi kazeina zelo priporoč-ljiva hrana za vse športnike. Kazein je potreben za tvorbo hemoglobina. Prav tako priporočajo ovsene kosmiče v mleku, ki vsebujejo vitamin B in E, za športne storitve neobhodno potrebne stvari. Od maščob je najbolj priporočljivo sirovo maslo. Vsebuje vitamine A, D, E, K in lecithin, potreben za krepitev živčevja.

GERLOSSTRASSE grade v Avstriji predvsem zaradi tega, da bi približali turizmu znamenite krimlske slapove. Doslej je moral motorist pešačiti 15 mi-nut, da jih je zagledal, zdaj pa se jim bo cesta približala na 250 m. Tu bodo zgra-dili parkirni prostor za 250 avtomobilov! Avstrijski zaščitniki prirode so po pravici ogorčeni. Krimlski slapovi spadajo v nacionalni park, kamor gotovo ne sodi nova avtomobilska cesta, niti hupanje in ne grom motorjev. Zaščita prirode terja, naj se cesta umakne vsaj za 500 m od slapov. V Avstriji imajo na stotine žičnic in vzpenjač, vendar še vedno grade nove. Tudi l. 1960 so jih odprli lepo številno.

TEMNO STRAN PLANINSTVA ime-nujejo nekateri planinski organizatorji pojave, o katerih ponekod že teče pravda na sodnijah: vlomi v kočje, poškodovanje nadelanih poti, napačne markacije, me-tanje ovir na pot, prestopki zoper zaščito narave, zoper lovske čuvaje, beg v pri-meru nesreče ali brezutno stališče do stiske sočloveka. Brutalen egoizem in lahkomišljenost je po navadi psihološka osnova neštetih zlih dejanj. Sodnija v Franciji, Avstriji in Nemčiji je imela že

opravka z zločini, ki so jih storilci za-maskirali kot gorske nesreče. Willy Strei-zig pravi v članku »Raziskovanje alpini-stične tehnike«, da so globlji vzroki teh ekscesov v moderni miselnosti, ki se raz-širja v alpinističnih krožkih. Posebno da velja to za Francijo. Citira naslednje trditve planinskih ideologov.

L'homme moderne... a été créé pour l'action violente; tout en lui... a besoin interieurement de cette vie aventureuse.

»Une première est le type même de l'aventure alpine.

»Tvegati svoje življenje, to pomeni osvoboditi se socialno in etično, postati sam sebi vladar, doseči svojo svobodo. V gorah ne dihaš več zraka, to ni več samo zrak, to je vzneseni občutek svobode. Globlji nagib alpinističnega klica je ta, da bi okusil to svobodo.«

»Alpinist je tisti, ki se poslužuje gore, da bi se boril zoper samega sebe, tvegati strah in svoj strah zatrl.«

Take besede fascinirajo tudi nepokli-cane, vabijo mlade ljudi s svojim čarom, njihove sposobnosti so pa večkrat manjše kakor njihovi nagoni za preizkušanje in uveljavljanje samega sebe.

Taka miselnost utegne zabrisati in zamegliti mejo med dovoljenim in nedo-voljenim. Tu pa je treba nekaj storiti. Toda kdo? Planinska društva? Saj nimajo možnosti za kontrolo in nimajo sankcij. Streizig predlaga, naj oblast zavzame stališče do planinske nesreče, da se poveča preventiva gorske reševalne službe, da se morebiten kriminal v gorah skrbno pre-išče. Spričo množic, ki danes hodijo v gore, Streizig pri presojanju temne strani planinstva najbrž res nima pretemnih naočnikov.

RIMSKA EKSPEDICIJA NA SA-RAGHRAR Peak l. 1959. Rimska ek-spe-dicija CAI je izbrala Saraghrar, ker se je zdelo, da je osemtisočak zanjo pretrd oreh in ker je zunaj monsunske cone, tako da iz Italije ni bilo treba iti pred junijem. Dalje zato, ker je skoraj neznan in dostop do njega ni dolg. Ekspedicija je bila lažjega tipa. Zato so bili stroški razmeroma majhni. Franco Aletto in Paolo Consiglio sta prevzela nalogo, da nabereta čim več podatkov. To ni bilo lahko, kajti ta del Himalaje na meji Avganistana in Pakistana ni še kaj prida raziskan. Zemljevide, aeronavtične, sta dobila iz Londona, toda 1:1 000 000. Po-krajina Čital ima več sedemtisočakov: Tirič Mir, ki so se nanj l. 1950 povzpeli Norvežani, Istor-o-Nal (7397 m), na kate-rega so l. 1955 prišli Amerikanci, dalje

Nošak (7486 m). O Saragharju je bilo več literature. L. 1935 je bil namreč tu Riginald Shomberg in je svoje poti popisal v Alpine Journal.

Ekspedicije se je udeležilo šest alpinistov, tovor ni smel presegati tri tone. Predsednik rimske sekcije conte Datti skoro ni mogel verjeti, da je tako skromno ekspedicijo možno postaviti na noge. Nato so si iz ZDA preskrbeli še foto-posnetek karte 1:125 000, pa je bil posnetek skrajno slab. Stopili so v stik tudi z Angleži, ki so iz Oxforda poslali l. 1958 ekspedicijo na Saraghrar, toda ni uspela. Pakistan je dovolil samo Saraghrar, medtem ko Bunj Zom in Nošak ne. Ta dva sedemtisočaka so dajali Rimljanji v rezervo. Izbor moštva je bil izredno strog. Bilo je 15 kandidatov. Posebno natančen je bil zdravniški pregled v študijskem centru aeronavske medicine. Kandidati so morali prebiti preizkušnje, kakor da bi jih izbirali za pilote. Izbranci so bili naslednji: Gian Carlo Castelli, Paolo Consiglio, Silvio Jovana, dr. Franco Lamberti-Bocconi, Enrico Leone, Carlo Alberto Pinelli in Franco Aletto. Za vodjo so izbrali Fosca Marainija, ki se je pravkar vrnil z Gašerbruna IV.

Odpotovali so šele 9. junija 1959.

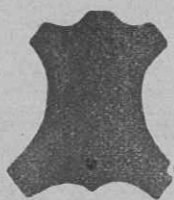
Toda s prevozom po morju ni šlo po voznem redu. V Karači so prispeli šele junija. Skozi Lahore in Ravalpindi so prišli do Pešavarja z avtomobili. Nato so odrinili v Malakand, zelo kontrolirano ozemlje, v katerem so pravi gospodarji Angleži. Zato je v pokrajini precej trdnjav, ki so edino varno zavetje, prebivalstvo se namreč rado podaja v razbojništvo. Prispeli so v Diro, področje, ki je znano kot North West Frontiers, nato preko prelaza Lovari (3100 m) v Čitral, kjer so zagledali 7700 m visoki Tirič Mir, najvišje goro Hindukuša. V Čitralu so dobili 60 mul za svoje tovore in nadaljevali pot proti Drasanu in dolini Kunaar. V Drasanu se je po štirih dneh tudi končalo potovanje z mulami, tu so morali najeti nosače, ki so se natekali z vseh vasi. Odločili so se za pristop z vzhodne strani po ledeniku Huško in nato po ledeniku Nirogi. Odločili so se, da bodo poslali naprej izvidnico, štiri sahibe in 16 nosačev s hrano za 7—8 dni. Po 31 dneh, odkar so odšli iz Italije, so zagledali svojo goro. Bazo so provizorično postavili nad Gram Šalom, v višini 3600 m. Nato so šli spet na ogled in ugotovili, da je Saraghrar zelo zahtevna gora. Ima izredno dolg vzhodni greben, 12 km, a ta je verjetno najlažji. Ko je

prišla za izvidnico glavna ekspedicija, je nastopila nosaška kriza. Skoraj vsi nosači so jo pobrisali v dolino, vse prigrvarjanje je ostalo brez uspeha. Razume se, da so morali vsi ostali prijeti za bremena in da so vse dni do 6. avgusta trdo delali. 6. avgusta so začeli z vzponom na vrh. Mimogrede so ledenik brez imena poimenovali z »Ghiacciaio Roma«, 5 km dolg ledenik, ki še ni bil zaznamovan na karti. Postavili so šest taborov. Tabor V je imel sijajen razgled. Proti severu na Pamir, na sovjetske visoke gore. Do ruske meje je tu komaj 25 km. Na jugu so videli Nanga Parbat, na severu Pik Lenin in Stalin. Postavili so še šesti tabor, ker se jim je zdelo, da je 700 m višinske razlike od V do vrha preveč. Postavili so ga v višini 7000 m. Tu so spet dali italijansko ime — Punta Alpignano, po rojstnem kraju člana ekspedicije Pinellija. Na vrh so namreč prišli Pinelli, Alletto, Consigli in Castelli v razmaku polne ure. Castelli in Pinelli sta se povzpela na vrh iz tabora V. 750 m višinske razlike v tej višini v enem dušku ni majhna stvar.

Ekspedicija Rimljanov se je kljub pomanjkanju izkušenj dobro končala. Izbrali so si sedemtisočak, toda lahak. Fotografije kažejo, da je moral pohod biti proti vrhu brez posebnih problemov, če odmislimo višino.

ATTILIO TISSI je gotovo eden najpomembnejših italijanskih plezalcev. Njegove prvenstvene smeri napovedujejo dobo šeste stopnje in so do danes ostale velika preizkušnja za plezalca, ki do skrajnih možnosti premagujejo goro brez tehničnih pripomočkov. Piero Rossi je v Rivista Mensile napisal o Tissiju izredno čustven in izčrpen nekrolog. Tissi je bil ves čas zoper fašistično diktaturo, ko pa je v Italiji prišlo do nemške okupacije, je bil med prvimi organizatorji odpora. Bil je obsojen na smrt, na predvečer eksekucije pa so ga rešili partizani. Po vojni se je javno udejstvoval, bil član socialno demokratske stranke in predsednik pokrajinskega sveta v Bellunu, predsednik bellunske sekcije CAI in član centralnega odbora, dalje predsednik vzhodne grupe akademskega CAI. Kljub veliki zaposlenosti v industriji in v politiki je še vedno hodil v hribe in se zanimal za vse, kar se je zgodilo v alpinizmu. Ponesrečil se je, kakor se rado zgodi, na lahkem svetu. Prvi je bil pri njem znani vodnik Mazzorana, nato še dva Nemca, znani alpinist Brandler in Hiebeler, urednik Bergkamerada.

tovarna usnja v šošanju

Najboljše

podplatno usnje

komerčno in goodeyar

vse vrste boksov

črnega in barvastih

dullboks

za specialne smučarske čevlje

mastno, cugovano

in nekrišplovano kravino

ter svetovno znani likanec

kupite najceneje

v tovarni usnja v Šošanju

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

GROSISTIČNO TRGOVSKO PODJETJE

Centromerkur

LJUBLJANA, Trubarjeva 1

[TELEFON ŠT.: 23-276, 23-273, 23-271

SVOJIM CENJENIM ODJEMALCEM NUDI VELIKO IZBIRO RAZNEGA
BLAGA IN SICER:

tekstilno blago

konfekcijo

modno kratko blago

galanterijo

kozmetiko

gospodinjske stroje in potrebščine

ter razne uvožene artikle

po konkurenčnih cenah]

**OBIŠČITE NAS
IN SE
PREPRIČAJTE!**

Tiskarna

TONETA TOMŠIČA

LJUBLJANA, Gregorčičeva 25-a

Telefoni: 22-990, 22-940, 20-552

Izvršuje naročila vseh vrst

kvalitetno

in po solidnih cenah

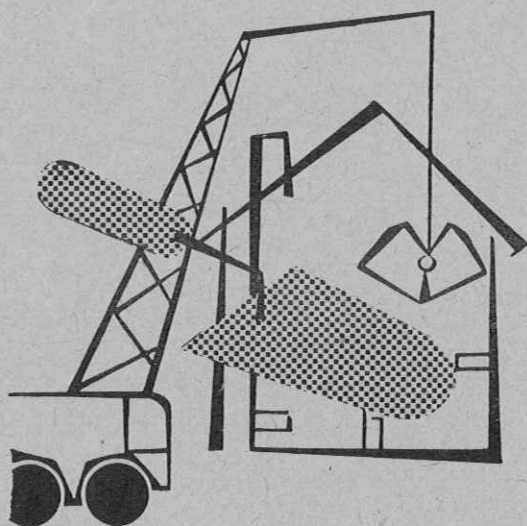
"INVESTPROMET"

Trgovinsko preduzeće za promet građevinskim materijalom na veliko i malo

BEOGRAD, Zmaja od Noćaja 11/II

TELEFONI: 29-603, 29-778, 23-905, 24-674

Prodaje sa svojih stovarišta u Beogradu,
kao i direktno od proizvođača

- keramičke zidne i podne pločice
- teraco ploče
- građevinske mašine i opremu
- ciglu i crep
- cement i cement-azbestne proizvode
- obluči rezanu gradnju svih vrsta
- šper, panel i lesanit ploče
- parket
- i sav ostali građevinski materijal po najpovoljnijim uslovima

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

Telefon: Radeče 81-950
Tekoči račun pri NB Trbovlje 600-13/1-11
Brzjavni: Papirnica Radeče
Železniška postaja: ZIDANI MOST

● PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

● IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U

Āavarna duška Ruše

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

Karbid

za avtogeno varjenje, razsvetljava in acetilensko kemijo

Apneni dušik in nitrofoskal — Ruše

za gnojenje

Ferokrom suraffine

za jeklarsko industrijo

Elektrokorund

za bruse in brušenje

Kisik in aceten

za rezanje in varjenje kovin

Taljeni magnezit

za elektroizolacijo

Brzjavni naslov: Azot Maribor, telefon: Maribor 35-48 in 36-48, teleprinter: 03312.

Železniška postaja: Ruše — Industrijski tir. Tekoči račun: NB Maribor $\frac{604-11}{1-185}$

Železarna Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE